

O CO JDE V NEW YORKU? 3

Američtí občané už nechtějí přispívat na nezodpovědné boháče.

MATURITA NA SLOVENSKU 6

Informace o přípravě a způsobu provedení státní maturitní zkoušky.

ZA JIŘÍM HUBAČEM 9

Zamyšlení nad poselstvím díla známého spisovatele a scenáristy.

Kulturní

noviny

PRVNÍ DRUŽSTEVNÍ LIST PRO SPOLEČNOST, POLITIKU, VĚDU A UMĚNÍ

29 Kč / PŘEDPLATITELÉ 25 Kč

V ČÍSLE:

2 STRANA

PROTI REFORMÁM

O nové petiční akci ProAltu.

8 STRANA

FESTIVAL YOUGO!

Literáti z bývalé Jugoslávie u nás.

10 STRANA

ANTONÍN PŘIDAL

Ukázka z nové knihy.

V PŘÍLOZE

Povídky Josefa Holcmana, Petra Kersche, cestopis Tomáše Koloce, texty z tvůrčích dílen i soutěže Franze Kafky, fejeton Antonína Bajaji, básně Jakuba Grombíře a další čtení...

DRUŽSTEVNÍ PROJEKT

Jsme prvním českým mediálním družstvem. Naše členy spojuje idea vytvořit nezávislé médium s akcentem na témata občanské společnosti a kultury.

Rozšiřování družstva je cestou ke stabilitě novin, k nezávislosti na čistě komerčních mechanismech. Členství je investice do nezávislosti. Informace o družstevním projektu a dosavadní činnosti: www.kulturni-noviny.cz. Noví členové získávají předplatné na jeden rok zdarma a v dalších letech s třetinovou slevou.

- 1. Informace o družstvu:**
druzstvo@kulturni-noviny.cz
- 2. Informace o předplatném a obecné dotazy:**
info@kulturni-noviny.cz
- 3. Náměty a reakce:**
redakce@kulturni-noviny.cz

Nejjednodušší podpora projektu:
Předplat'te si Kulturní noviny!
VYZKOUŠEJTE NÁS!

SMS = číslo KN ZDARMA

Pošlete SMS (běžný tarif) ve tvaru:

Jméno-Příjmení-Ulice-Číslo-Obec-PSC na **608 573 963**

9 771804 889023

Koupit výbuch

Sběratel současného umění může být dobrodruh nebo dobroděj. O dobro jde ve věci shromažďování „neověřených hodnot“ rozhodně. Přesto při nejlepší vůli zůstane taková sbírka jen torzem obrazu, řečí o umění na půl úst.

Josef Bolf, Čiča, 1999, kresba na papíře, 95 x 65 cm (sbírka současného umění Marek)

PETR KOVÁŘ

Investice do umění je zaručená výhra, slýcháváme tak dlouho, že nevíme, zda je to pravda, nebo jen setrvačnost slov. Napříč společností, zdá se, zájem o umělecká díla klesl. Návštěva výstavy současného umění zdaleka nepatří ke kulturnímu standardu života, s čímž souvisí také vizuální kvalita, kterou se obklopujeme v domácím prostředí. To následně formuje (fosilizuje) naše estetické cítění, neboť vkus není něco, s čím by se člověk narodil, ale schopnost, kterou je třeba rozvíjet. Naproti tomu se objevili investoři, kteří kupují obrazy, financují projekty, platí rezidenční pobyty. Nikoli náhodou je užito slova investor, které v hovoru o tak zvaném krásném umění působí stejně jako dlaň proti srsti. Ano, peníze jsou, překvapivě, potřeba i v umění. V souhlasu s vyzněním osudu petrohradského malíře Čartkova z Gogolovy povídky Podobizna odpovídá malířka Denisa Krausová na naši anketní otázku: „Nejdůležitější je výdrž, i několik let tvořit bez finanční odměny, hlavně se snažit držet si kvalitu.“ Ale málokterý umělec je současně jogínem, aby si dokázal roky odpírat stravu, takže snadno podléhá uhrančivým očím Podobizny, nebo domnělým jistotám civilního zaměstnání. Pokud nepříjde sběratel. V takové vzácné situaci je umělec ochoten

i přimhouřit oko nad nuancí dělicí oddivovatele umění od investora. Kdo jsou dnešní sběratelé?

Ověřené hodnoty

Umění tvoří trvalé hodnoty. Hodnoty nezávislé na kurzu eura nebo rozpočtení kurátorů. Problém, který vzniká, když na místo sběratele přijde jen investor, příhodně ukazuje příběh Bohumila Samuela Kečříře. Tento modernistický malíř nikdy nežil, přesto se v nedávných letech prodaly stovky jeho obrazů po celé Evropě, vyšly obsáhlé katalogy a monografie. Když byla mystifikace odhalena, cítili se sběratelé podvedeni. Přitom obrazy, které zakoupili, nemají povahu padělků, nejsou to kopie, ale skutečné originály. Jiný je pouze jejich příběh. Nejde ani tak o to, že pokud by si člověk koupil Kečřířův obraz čistě proto, že se mu líbí, tak se novým zjištěním nic nemění; obraz přeci zůstal esteticky stejný. (Mizí samozřejmě jeho hodnota umělecká, hodnota inovace, neboť estetiku posuzujeme v historickém kontextu.) Výstražným ukazatelem je tu fakt, že na trhu se dlouhodobě daří dílům z období moderny; sběratelský hlad přináší ceny, spekulace a... mystifikace. Investor do zaručené ověřené kvality nákupu modernistického díla, od níž čeká další zhodnocování, je zasažen jejím

Pokračování na straně 4.

KOMENTÁŘ JIŘÍHO PLOCKA

Nejsme šachové figurky

Měl bych asi psát o sběratelství, ale vnucuje se mi cosi jiného, co je spojnicí hned několika dalších článků: Způsob vlády (nejen v České republice) a rostoucí nespokojenost občanů s ním. Ukazuje se, že lidé, co nám vládnou (nebo by měli sloužit?), nemají ve své výbavě ani drobet schopnosti vcítění a soucitu. Ani pojem o člověku jako o bytosti, jež má v běhu světa i jinou roli než ekonomickou. Oni mluví o sociálním zajištění pro „skutečně potřebné“, ale kdo to je, to určují oni sami podle svých zájmů. Nikoli z obecného respektu k bytí. Skutečně potřební (jak pokrytecké slovo v této souvislosti!), jimž je naše vláda ochotna něco upustit, jsou pouze ti, kteří pro stát z těžkých zdravotních handicapů nemohou pracovat a přinášet zisk. Ostatní je

třeba vyždímat, aby mohly růst „objektivní“ ekonomické ukazatele a přibývat peníze, s nimiž se pak bez konsenzu se společností nakládá.

S buldočí úporností přispívá vláda k růstu napětí a k prohlubování pocitu nespravedlnosti u lidí, kteří vnímají a naplňují jiné horizonty života (umělci, různě společensky a kulturně angažované neziskovky, učitelé, zdravotníci) než tah za finančním ziskem a s nimiž je jednáno jako s šachovými figurkami. Způsob vlády, který nemá úctu k člověku ve všech jeho projevech a potřebách, se nazývá technokratismus. Rozhodnutí brněnského magistrátu získat peníze plošným skřtem pětiny rozpočtu příspěvkovým organizacím je jeho exemplární ukázkou. Občané, kteří mají jiné

než kulturní potřeby, si řeknou, co je mně do toho, o pár divadelníků míň. Svět se nezboří... Ano, nezboří, jenže za čas i na ně dolehnou reformy: zvýšené náklady za zdravotní péči, na vzdělání, na zajištění slušného života bez dennodenní úzkosti o přežití. O důchodech nemluvě.

No jo, divadla... Ale občane, proč nekřičíš, ani když se potápí skutečný Titanic, Všeobecná zdravotní pojišťovna? To není jen důsledek špatného hospodaření managementu, ale i těžce technokraticky omezené politiky, která neznačí etos veřejného zájmu a nemá cit pro člověka. Která systematicky a tvrdě pracuje na totální privatizaci, protože její horizont nepřesahuje zájem podnikatelského subjektu. Zachraňovat divadla znamená zachraňovat všechno.

BEZ PARDONU

Bourání paměti

Co chvíli slyšíme, jak se někde něco paměti hodného bourá poté, co se to nechalo zchátat. Jednou je to zimní stadion, jindy obchodní dům, továrna, turistická chata, lázně, nádraží. Když už se blíží demolice, posteskně si někdo z architektů či památkářů, že je to škoda. Ale jelikož je objekt v havarijním stavu, estěti nejsou vyslyšeni a odstranění ruiny je zaštitěno posudkem experta, například statika. Než z důvodu bezpečnosti něco opravit je jednodušší to z důvodu bezpečnosti zlikvidovat.

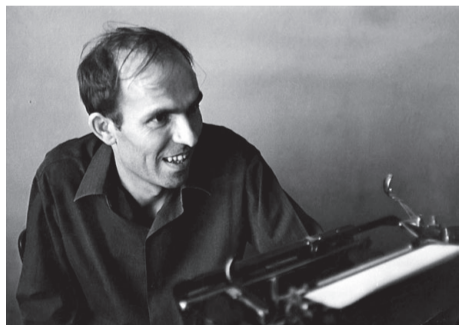
Seznam toho, co údajně nepotřebujeme anebo bez čeho se prý obejdeme, se stále prodlužuje. Někdy se bourá, aby se vydělalo na parcele, jindy se vydělává na bourání. Zatímco za minulého režimu objekty chátraly, neboť neměly konkrétního majitele (patřily neadresně lidu), dnes je nelze zachránit, neboť někomu patří. Nakonec tedy mezi vyvlastňováním a privatizací není valného rozdílu. Každou změnu pravidel provází riziko, že se definování našich potřeb iniciativně ujmou vydríduši. A dříve nebo později se pokaždé ujmou.

Likvidace objektů, které sice nejsou památkami, ale jsou zajímavé tím, co pamatují, má obdobu v destrukci společnosti. Řada sociálních vymožeností, které byly v minulosti vybojovány za cenu značných obětí, dnes bere zaslou. Děje se tak i díky systematickému bourání paměti. Podobně, jako si developeri kupují nemovitosti s tím, že vydělají na jejich zničení, pořízují si politici ve volbách moc nad občany, aby vydělali na jejich zbídačení. Problémy se tak dlouho neřeší, až jsou neřešitelné. Tehdy se řekne, že je krize, a tudíž nejsou peníze. A protože nejsou, nezbyvá prý než se uskromňovat.

Když chátrá dům, otázka zní, zda se tak neděje schválně. Když chátrá stát, otázka zní stejně. Politici se tváří, že jsou mimořádně schopní, že svedou zařídí cokoli. Pokud ale něco kazí a škodí, vyhrazují si právo na omylnost. Odmítají nést odpovědnost za to, co záměrně způsobují. Prochází jim to díky naší pohodlnosti, ohotě obejít se bez toho, oč nás připravují!

IVAN HOFFMAN

VÝROČÍ

Vincent Šikula (19. 10. 1936–16. 7. 2001)

Slovenský spisovatel Vincent Šikula se narodil 19. října 1936 v Dubové u Pezinku. Živil se jako profesionální hudebník, později byl redaktorem a filmovým dramaturgem. V jeho prózách inspirovaných krajinou jihozápadního Slovenska, jako *Nebýva na každém vršku hostinec* nebo *Majstri*, se lyrické až baladické vidění světa prolíná s jadrným humorem a skvěle vystiženými lidovými typy. Napsal také sbírku básní *Zo zanedbanej záhrady* a dětskou knihu *Prázdniny so strýcom Rafaelom*. Je autorem námětu k filmu *Ela Havetty Lalie polné*.

Protivládní optimismus na náměstí Republiky

Iniciativa ProAlt postavila v polovině září na pražském náměstí Republiky trvalý petiční stánek. Požaduje referendum o reformách Nečasovo-Kalousovy vlády a chystá proti ní demonstraci.

PATRIK EICHLER

Petiční stánek nemusíte hlásit. Můžete ho postavit, kde chcete, když s ním nebudete blokovat provoz. Podpisy pod petici může sbírat kterákoli osoba starší šestnácti let. Aby petice platila, stačí, když na ni signatárka či signatář uvede jen jméno a adresu trvalého bydliště. A pokud petici podpoří alespoň deset tisíc lidí, a pokud petici podpoří alespoň deset tisíc lidí, Zástupce petičního výboru má v takovém případě přístup do jednacího sálu.

Jen klid! Všechno vám vysvětlím, až bude po všem. Zdroj www.ods.cz

Lidé z Iniciativy pro kritiku reform a na podporu alternativ ProAlt rozbili svůj petiční stánek v pondělí 19. září na pražském náměstí Republiky. Nepřetržitě služby budou držet až do soboty 22. října. Na tento den od 14 hodin svolávají na místo demonstraci proti politice, kterou pravicová koalice předává funkční a všem dostupné veřejné systémy různým soukromým podnikatelům. Svoji podporu akci ProAlt na koordinacním shromáždění v ústředí ČMKOS v posledním zářijovém týdnu vyjádřili odboráři i zástupci dalších sdružení a iniciativ (mezi jinými i Společenství práce a solidarity nebo Ekumenické akademie).

Petice ProAlt má jednoduchý text. Požaduje „přijetí ústavního zákona o referendu, ve kterém se občané vyjádří k zákonům, které mění zdravotní, penzijní, sociální a daňový systém ČR, a přijetí ústavního zákona o obecném referendu“. Petici každý den přímo u stánku podepíše necelých dvě stě lidí. Společně s podpisy, které mohou lidé z regionů posílat na P. O. BOX ProAlt, tak není limit deseti tisíc podpisů nedosažitelný.

Petr Nečas poslední zářijovou neděli v Otázkách Václava Moravce řekl, že začne obsah reformy vysvětlovat, až budou schváleny a začnou platit. Když přijdete k petičnímu stánku ProAlt, setkáte se s lidmi přesvědčenými, že škoda, kterou Nečasovo-Kalousova vláda napáchá, bude tím menší, čím později své záměry prosadí, čím méně z nich začne platit a čím dříve rezignuje na svou stávající moc.

Heslem ProAlt by v těchto dnech mohlo být: „Máte právo vědět“ (že nejste sami, kdo s vládou nesouhlasí).

Podle těch, kdo se střídají ve službách na permanentním petičním stánku, je mezi kolemdoucími cítit velká nespokojenost s chováním vlády i jejími zákonodárnými plány. Svazuje je ale – a často odradí i od podepsání petice – zkušenost s neústupností Nečasovo-Kalousovy koalice. S tím, že s ní nepohnuly ani dvě čtyřicetitisícové odborářské demonstrace, ani celodenní dopravní stávková. S tím, jak arogantně její představitelé vystupují, ocitnou-li se náhodou na veřejném shromáždění.

ProAlt jako alternativu nabízí vlastní neústupnost a vybízí k optimismu. Na petičním stánku si můžete vzít letáčky s pozvánkou na říjnovou demonstraci a slyšet, že je máte dát svým spolupracovníkům, spolupracovnicím, sousedům, sousedkám i příbuzným a přijít s nimi. Že to, co nejvíce strhává, je informace o nesouhlasu dalších lidí a vlastní rozhodnutí dát nesouhlas najevo. Další návštěvníci, návštěvnice, signatáře a signatárky lidé z ProAlt na stánku v centru Prahy uvítají. A to i ve čtyři hodiny ráno, kdy tam často je přeci jen poněkud pusto. I na některé z pravidelných besed s politiky a odboráři v pondělí a v pátek odpoledne.

Patrik Eichler (1984) je novinář, komentátor Deníku Referendum, pracuje v Masarykově demokratické akademii.

Tři glosy

JIŘÍ PLOCEK

Podivné anonymy

Městský soud v Brně 27. září znovu potvrdil rozsudek, v němž byl profesor Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně Břetislav Horyna shledán vinným v případě zaslání výhrůžných anonymů profesoru Jaroslavu Hrochovi. Dostal pokutu padesát tisíc korun a v případě, že ji neuhradí, dva měsíce vězení. Rozsudek a trest je jedna věc, kterou nechci dále komentovat. Anomální osobnost či anomální jednání se mohou vyskytnout. Podstatnou otázkou je, jak se k nim postaví zodpovědní činitelé a celá společnost. Já jsem v této souvislosti již dříve psal o podivném přístupu vedoucích činitelů fakulty, jenž degraduje akademické prostředí na odlidštěnou továrnu na absolventy. Část pedagogů se proti této tendenci postavila už koncem loňského roku podpurným dopisem profesoru Hrochovi a zdůrazněním lidského a etického aspektu situace. Po prvním rozsudku na jaře letošního roku byl profesor Horyna uvolněn z členství ve vědecké radě fakulty a z výuky povinných předmětů. Jenže nebylo to zřejmě z vnitřního přesvědčení děkana a vedoucího katedry, protože máme po druhém rozsudku a hle! Profesor Horyna vede opět povinné kurzy. Média (Lidové noviny, Právo) to ani nezaznamenala a udržují veřejnost v domněnku, že Horynovu pedagogické působení bylo omezeno. Co na to vedení univerzity?

Rozsudek padl na základě dokazování, z jakého počítače a za jakých okolností mohly inkriminované maily odejít. Málo se však rozebíral jejich obsah, který kromě rysů pokročilého sadismu vykazuje velkou znalost prostředí a adresáta samotného. Dokonce si všiml jeho angažmá v kauze restitucí rodu Salmů, který byl úzce spjat s nacistickými okupanty. Profesor Hroch se zastal historika Jiřího Jaroše, na něhož Salmovi útočí, poněvadž se na základě svých výzkumů veřejně vyslovil k jejich kolaboraci s nacisty. Pozornosti též uniklo, že jeden z výhrůžných anonymů byl podepsán jménem Philipp von Schoeller, což byl nacistický důstojník, za něhož se provdala v roce 1944 Ida Salmová-Schoellerová. A v textech mailů nacházíme odkazy na „Kameraden“, kteří si už profesora Hrocha podávají...

Podivný soud

Devadesátiletá Ida Schoellerová a její osmdesátiletá sestra Marie Salm-Reifferscheidt-Raitzová bojují od počátku 90. let o navrácení obrovských majetků na Blansku. Kromě zhruba osmi tisíc hektarů lesů a polí v Moravském krasu k nim patří i zámky v Rájci nad Svitavou a v Blansku. Kauza je to složitá, ale spíše než svou podstatou, tak úporností, s níž se Salmovi potomci domáhají svých majetků. Na ruku jim jdou média jako MF DNES, ale nejen ona, která mluví jímavě o snaze „očistit“ jméno otce. Hrabě Hugo Salm v roce 1939 podal přihlášku do Kriegerkameradschaft, jedné z nacistických válečných organizací, v jejíž rájecké sekci byli zapsáni nejhorší místní nacisté. Od roku 1940 byl jejím členem. A taktéž dalších nacistických složek. O tom vypovídají fakta a svědectví, která nashromáždil právě historik Jiří

Jaroš, jenž je s blanenskou oblastí důvěrně spjat. Jeho rodina byla nacistickým řádním tragicky postižena. Hugo Salm možná nebyl stejný jako jeho „kameraden“, ale patřil k nim a podporoval je. Zemřel v roce 1946, v době, kdy se pokoušel získat znovu československé občanství. Z této situace vychází jeho potomci při svých úporných snahách a jejich úsilí nabývá na křečovitosti. Na konci září proběhlo u Krajského soudu v Brně líčení, kde staré dámy žalovaly ředitelku blanenského muzea Mgr. Evu Nečasovou, že ve vědecké publikaci zveřejnila nepravdy o jejich otci a pošpinila jeho čest. Požadují kromě omluvy i vymazání inkriminovaných pasáží z 1500 kusů knihy CUI BONO RESTITUCE, která se mezitím rozběhla po celé republice. Středověk nebo 50. léta?

Podivné škrty

Velmi hrubým způsobem se brněnská radnice rozhodla získat peníze na projekt nové kanalizace. Nařídila svým příspěvkovým organizacím (divadla, filharmonie...) seškrtnat rozpočty o neuvěřitelných dvacet procent! To je v případě na existenční hraně fungujících institucí (platy herců, muzikantů a dalších zaměstnanců například divadel či filharmonie jsou dlouhodobě podprůměrné) likvidační krok. Reakce na sebe jistě nenechají čekat. Podle jejich charakteru poznáme i pozici vedení té které instituce, zdali je vazalem, či má stavovskou čest.

Ale at' jsou reakce jakékoli, přístup vedení města je bezprecedentní, a projde-li mu to po protestech veřejnosti i ve vyšších politických patrech, pak opravdu směřujeme k primitivní technokratické diktatuře. Bez kultury, bez historie, bez kořenů.

Americké probuzení

Tento rok je rokem převratných změn na geopolitické šachovnici, ačkoliv jejich dopady nejsou tak závratné, jak by mnozí z nás čekali. Roznětkou řetězu událostí se symbolicky stalo dobrovolné upálení mladého Tunisana na protest proti represivní vládě, načež tento oheň nabral na síle a zachvátil arabský svět. V létě se přelil do Evropy a nyní na podzim se rozhořel v srdci ekonomického draka, ve Spojených státech. Kruh se uzavřel.

DANIEL VESELÝ

Můžeme ale hovořit o skutečně progresivním protestním hnutí, které si říká Occupy Wall Street (OWS, podrobnosti a aktuální informace je možné nalézt na webových stránkách hnutí <http://occupywallst.org>), nebo jen o nepřilís hlučném křiku, který brzy vyšumí, jak tvrdí jeho kritici na pravé i levé straně politického spektra? Zvláště poté, co se za nepřilís velkého zájmu sdělovacích prostředků před rokem na Manhattanu uskutečnily ještě větší protesty proti bankovním institucím, aniž by protestující zformulovali nějakou vizi nebo konkrétní požadavky.

Hněv v ulicích New Yorku a následně v ulicích stovek amerických měst nemusí příčinně pramenit z přímé souvislosti načrtnuté v perexu článku, nýbrž z nahromaděných problémů obyčejných Američanů v průběhu několika posledních dekád. Zatímco v uplynulých třiceti letech platy drtivě většiny těchto lidí stagnovaly nebo jen nepatrně vzrostly, zisky procenta nejbohatších osob a nadnárodních korporací se zvýšily mnohonásobně. Zároveň se pracujícím a důchodcům snížily zaměstnanecké benefity a penze. Za rozšiřující se propastí mezi chudými a bohatými lze vidět neoliberalní politiku prosazovanou Reaganovou, Bushovou a Clintonovou vládou, jakožto i daňové škrty pro nejbohatší prosazené administrativou George W. Bushe a částečně i Obamovou vládou. Neoddiskutovatelnou roli na nespokojenosti mnoha Američanů samozřejmě hrála hypoteční a finanční krize, jejíž pachatele a finanční škody doslova vykoupil obyčejný daňový poplatník včetně vyplacení mnohamilionových bonusů, kontraproduktivní vojenské invaze v zámoří a rekordních výdajů na zbrojení. Obecně se rozhněvaní Američané v ulicích vyslovují proti společenské a ekonomické nerovnosti, hamiznosti korporací a vlivu velkých peněz a lobbistů na vládu.

Ekonomika Spojených států je opravdu v hluboké krizi a neutěšená finanční situace se čím dál tím více dotýká kdysi mocné střední vrstvy Američanů. Statistiky jsou neúprosné. Během let 1999 až 2009 nebyla ve Spojených státech vytvořena prakticky žádná nová pracovní místa, zatímco řada pracovních míst byla kvůli „úsporám“ pro zaměstnavatele a velké firmy přesunuta do zámoří. Před rokem 1999 se každé desetiletí po dobu šedesáti let vytvářelo v průměru o dvacet procent více zaměstnaneckých pozic. V roce 2010 klesl roční příjem průměrné středostavovské americké rodiny o sedm procent ve srovnání s jejími příjmy na přelomu tisíciletí. Nové údaje rovněž ukazují, že dnes žije v USA 46 milionů lidí v chudobě, jinými slovy 15,1 % všech Američanů. Výsledky výzkumu Brookings Institution předpovídají, že chudoba ve Spojených státech bude dále stoupat s tím, že do roku 2015 bude v USA žít padesát milionů lidí. Tato chmurná prognóza zohledňuje i liberálními médii velebený plán Obamovy administrativy spočívající ve vytvoření nových pracovních míst. Kritika jej však bere jako nedostatečný pro stimulaci porouchané ekonomiky.

Není divu, že řada Američanů dala průchod své frustraci a hněvu na adresu finančníků sídlících na Wall Street, která podle ústředního motto hnutí Occupy Wall Street zastupuje zájmy 1 % nejbohatších a zároveň ztěžuje život 99 % Američanů. Ve skutečnosti, že demonstrace trvající už několik týdnů vypukly v srdci „Velkého jablka“, kde Wall Street sídlí, tkví trefná

symbolika. První opravdu velkou akcí hnutí se stalo obsazení Brooklynského mostu na začátku října, kterého se zúčastnilo pět tisíc demonstrujících. V průběhu této akce bylo zatčeno více než sedm set osob. Několik postižených společně podalo žalobu proti newyorské policii kvůli tomu, že se při jejich zatýkání uchýlila k nezákonným praktikám. O několik dní později došlo k dalšímu masovému vyjádření nevole proti finanční moci Wall Street o síle několika desítek tisíc demonstrujících, k němuž se připojily i newyorské odborové svazy, studenti, učitelé a další sympatizanti. Dav čelil policejnímu násilí; ranám obušků a mrakům slzného plynu. Newyorská policie ten den zatkla osmadvacet demonstrantů. V epicentru protestů v newyorském parku Zuccotti (okupujícími přejmenovaného na náměstí Svobody) vzniklo dokonce centrum právního poradenství a středisko první pomoci. K dnešku zasáhly paralelní protestní akce a okupace již 847 amerických měst. Činnost hnutí se dokonce těší značné podpoře a solidaritě zejména v Kanadě a Evropě.

Pokrok – hnutí s programem

Na rozdíl od masových protestů proti politice Wall Street z minulého roku nové hnutí zformulovalo vlastní deklaraci. Podle jejich tvůrců budou v brzké době následovat ještě tři další prohlášení: 1) Deklarace požadavků, 2) Principy solidarity, 3) Dokumentace potřebná k vytvoření vlastní demokratické okupační skupiny. Deklarace okupujících město New York obsahuje i následující slova: „Uvědomujeme si, že budoucnost lidstva vyžaduje spolupráci jednotlivců. Náš systém musí chránit naše práva a čelit korupci z něj vycházející a je na nás samotných, abychom ubránili vlastní práva a práva našich sousedů. Demokratická vláda získává svou moc, ale korporace nehledají svolení, aby mohly získávat bohatství od lidí a Země. Žádná demokracie nemůže být dosažitelná, když je její prosazení determinováno ekonomickou silou.“

Následuje výčet negativ, která jsou podle autorů textu ve Spojených státech na denním pořádku a která by hnutí rádo odstranilo či alespoň zmírnilo jejich dopad. OWS zatím nepředložilo radikální a propracovaný recept, jak dosáhnout svých cílů, avšak nezapomínejme, že jde o dost mladou organizaci. Nicméně kritika hnutí, jeho činnosti a výhledových akcí je zcela jistě na místě.

Stoupencům ultrakonzervativního hnutí Tea Party, kteří svou frustraci a vztek, kupodivu vycházející z podobných pohnutek jako u příznivců OWS, namířili na mamutí rozhovacím stát, se podařilo získat široký mediální záběr, podporu televizní stanice Fox News, a dokonce i hmatatelný politický vliv v Republikánské straně. Americká masmédia vesměs naopak hnutí OWS karikují a nedostatečně analyzují jeho aktivity a program. I proto není příliš reálné, že by v brzké době mohlo získat nutnou politickou podporu, tak jako se to podařilo příznivcům Tea Party. Z toho však přimárně nelze vinit samotné hnutí, uvědomíme-li si, že americký mediální mainstream je silně provázán s politickými a ekonomickými špičkami země, jež přirozeně sledují diametrálně odlišné zájmy. Za další, jak už bylo napsáno, OWS nemá po ruce pevně zkonsolidovaný program; jestliže se bouří proti stávajícímu politickému a ekonomickému pořádku, je zapotřebí mít po ruce alternativní řešení alespoň pro několik dílčích nešvarů. Další závažná skutečnost spočívá v tom, že finančníkům z Wall Street jsou masové protesty prostě ukradené. Protestující se totiž nerekutují z jejich zákazníků ani ze zákazníků jejich zákazníků. Podle některých kritiků na pravici je boj proti bankám kontraproduktivní; žijeme totiž v postmoderní době, kde je existence bank pro chod společnosti trpěnou nutností. Finančnictví je podle těchto kritiků i přes krizi ve Spojených státech nadále vyhledávaným zdrojem obživy a vrchovatou měrou se podílí na HDP.

Přes tyto a další pochybnosti, jež panují okolo činnosti hnutí Occupy Wall Street, jsme svědky pozoruhodného fenoménu. Občanská hnutí zdola byla ve Spojených státech od konce 60. let dlouhodobě v útlumu. Teprve po útocích z 11. září se začal formovat alespoň symbolický odpor vůči dramatické restrikcí svobod v zemi a dobovačným válkám vedeným administrativou George W. Bushe. Zvolení Baracka Obamy prezidentem ale toužebnou změnu nepřineslo, ba naopak. Prezident Obama kráčí ve stopách svého nepopulárního předchůdce a v některých ohledech si počíná dokonce hůře. Americké probuzení je stále v dupačkách a na sklizeň jeho plodů si budeme muset nějaký čas počkat.

Daniel Veselý (1978) je překladatel a publicista.

ODPOSLECH

Postrkem do Evropy

Poslankyně ODS Ivana Řápková přednesla návrh na úpravu přestupkového zákona, podle níž by osoba neschopná platit pokuty mohla obdržet zákaz pobytu v dané obci: „Sankce lze uložit pouze osobám, které nemají v místě spáchání přestupku trvalý pobyt, a lze ji uložit maximálně na dobu tří měsíců. Pokud by bylo nezbytné, aby se osoba, které byl uložen tento zákaz pobytu, dostavila v nutné osobní záležitosti do místa zákazu pobytu, může jí správní orgán vydat povolení. V případě, že by uložená sankce nebyla dodržována, bude to kvalifikováno jako maření výkonu úředního rozhodnutí.“ Stanislav Křeček (ČSSD) poukázal na to, že návrh je v rozporu s Listinou základních práv a svobod: „Já bych velmi, dámy a pánové, varoval před tím, abychom přijímali zákony pro určitou dobu, pro určitá místa a pro určité lidi. To je situace, která vede do pekla a v právu je zcela nepřijatelná. Právo musí platit pro všechny, všude, a nikoli jen proto, že se něco aktuálně děje. To pak není právo, nýbrž stanné právo, a tím by se Sněmovna zabývat nemohla. Správní příkázání pobytu není výjimka. Připomenul bych sovětské právo, které mělo dva typy, jednak tzv. vsilka a vysilka. Vsilka znamenalo, že člověk se musí zdržovat na určitém místě, vysilka znamenalo, že se naopak člověk nesmí zdržovat na určitém místě. Takže akademik Sacharov musel bydlet v městě Gorký, dřív Nižný Novgorod, nyní opět Nižný Novgorod, ale obávám se, že to je z jiného dobového vztahu. (...) Se zákonem souhlasí Svaz měst a obcí, ale ten souhlasil i s tou první verzí, která byla zjevně protiústavní. Takže to není žádné doporučení, nad kterým bychom měli jásat.“ Proti novele se postavil také Aleš Rádl, stranický kolega Řápkové: „Domnívám se, že zákon odpovídá nějakému způsobu myšlení, který byl charakteristický řekněme pro 19. století a který končil různými ghety a vším tím, co následovalo v polovině 20. století. Nebezpečí z mého pohledu tohoto zákona nespočívá ani tak v tom, jestli se nám podaří vyladit všechny jeho jednotlivosti tak, aby se nám v tuto chvíli zdálo, že je to přesně správné a dokonalé, ale především v tom, že se tím otvírá jakási Pandorina skříňka nějakého způsobu myšlení. A pokud přijmeme tento způsob myšlení, tak se velmi snadno může stát, že až tady bude za rok za dva za pět let sedět někdo jiný, (...) pak skutečně z toho bude takový zákon, o kterém tady hovořil pan Křeček, který bude nejen přikazovat pobyt a zakazovat pobyt, ale vykazovat přímo konkrétní místo k pobytu.“ Možná by někteří starostové ocenili informaci, že zákon o domovském právu z osvíceného roku 1863 dával obcím nejen právo vyhnat cizí chudé, ale také povinnost postarat se o chudé vlastní.

jg

Lidská práva se
ode dneška ruší!

Pokračování ze strany 1.

znehodnocením na trhu. Ačkoliv to nebylo zá-
měrem, Bohumil Kečř ironizuje onu vyzvanou
„ověřenou hodnotu umění“. Zatímco obchod
s díly mrtvých (nebo vymyšlených) malířů už
rozvíjí jen obchod samotný, nákupem současné-
ho „neověřeného“ umění můžete výtvarné dění
spoluutvářet. Sběratelský zájem se pro mladého
umělce stává motivací k tvorbě. Zastoupení v re-
nomované sbírce dále funguje jako doporučení,
probouzí zájem galerií a výstavních síní. V nepo-
slední řadě svým pronikáním mezi širokou ve-
řejnost přirozeně rozvíjí pomalu tuhnoucí vkus.

Adam a Marek

Největší soukromou sbírkou současného umě-
ní v České republice je sbírka Richarda Adama
tvořící základ pro reprezentativní výstavní pro-
gram Wannieck Gallery v Brně. Poněkud ome-
zující je zaměření sbírky na malbu. V rámci ta-
kového dobrodružství, jakým je nákup obrazů
od studentů uměleckých škol, lze vlastně ho-
vořit o konzervativním pojetí. Prestížní Cenu

Jindřicha Chaluppeckého, udělovanou umělcům
do pětácti let, od poloviny devadesátých let
nezískal žádný malíř. Neméně známá sbírka bra-
trů Markových si oproti tomu vytyčuje za cíl stát
se jakýmsi „pohyblivým řezem“ aktuální umě-
leckou produkci; rozrůstá se o fotografie, objek-
ty, videoart i uměleckou animaci. Jak v katalogu
sbírky uvádí teoretik Václav Hájek, sbírka hra-
je „roli neustále proměnlivé a interaktivní data-
báze. Nejde o to zkonstruovat či rekonstruovat
celek, ale udržet fragmentární stav a neustálou
otevřenost novým vlivům.“ Více než fragmen-
tem se dnes zjevně nemůže stát žádná sbírka.
Jednou z příčin může být to, jak bratři přizná-
jí, že si už nemohou dovolit nakupovat u někte-
rých umělců, s nimiž sbírku začínali. Sledování
uměleckého růstu studentů a poté absolventů
vysokých škol tak paradoxně končí v době, kdy
se umělec „chytne“ a stane se i komerčně úspěš-
ným. Právě tento motivační charakter utváří
sympatický rozměr sbírky. K tomu připojme, že
sbírka není rozprodávána, Markové nejsou „in-
vestoři“, celek jednou hodlají předat některé

galerii nebo nadaci. Ale podstatněji je fragmen-
tárnost diktována jednoduše povahou současné
umělecké produkce. Jak také do sbírky umístit
atomový výbuch, jímž skupina Ztohoven nabou-
rala vysílání České televize? Zpívání hymny ini-
ciované skupinou Guma Guar v pražském ob-
chodním centru, jemuž muselo ustoupit místo,
kde J. K. Tyl hymnu napsal, snad ještě uchová-
ní záznamem snese, ale opět je jen záznamem.
V době, kdy dominantní podíl výtvarných reali-
zací tvoří instalace, sociální a site-specific pro-
jekty, koncept (ať už s předponou post, nebo
neo) a aktivistická vystoupení, nemůže taková
sbírka plnit jednu z podstatných úloh, které se
od ní vždy očekávaly; a sice podržet obraz ur-
čitého období, jeho specificky křehké reflexe.
Kdybychom se vydali za dvacet let na prohlíd-
ku sbírek Richarda Adama a bratrů Markových
s touhou připomenout si, jak vypadalo umění
počátku století, získáme falešný obraz. Jako by-
chom pro nedostatek nálezu dřevěných předmě-
tů ve vykopávkách z doby bronzové chtěli usu-
zovat na sekuru bez topírka.

Stočné, topné, obrazné

Na závěr připomeňme u nás zcela ojedinělý
sběratelský projekt Artbanky. Artbanka je akti-
vita Museum of Young Art v Praze, které vzniklo
v letošním roce s podporou Galerie hlavního
města Prahy. Motivační role sbírky je zde
ještě prohloubena; Artbanka se nespokojuje
s podporou umělce nákupem jeho díla, shro-
mažduje mladé umění, aby je pronajímala insti-
tucím, firmám i do soukromí. Roční pronájem
díla se pohybuje od čtyř do dvaceti tisíc korun.
Z pronájmu pak banka získává hotovost k dal-
ším akvizicím. Kvalitu garantuje rada Artbanky
(Karel Srp, Petr Vaňous, Milan Salák a další),
která vybírá z portfolií doporučených pedago-
gy vysokých uměleckých škol, což lze brát ja-
ko platný argument proti nedůvěře v „neově-
řené“ hodnoty. Některé z hodnot, pokud se
zamilujete, je poté možno i zakoupit. Nicméně
představa, že vedle pravidelných měsíčních
položek za topení, vodu, televizi a odpad při-
bude položka za obraz nebo videoinstalaci,
je povznášející.

Jakub Hošek, *Self-Control*, 2001, akryl a sprej na plastové desce, 92 × 174 cm (sbírka současného umění Marek)

Hledání identity umělecké sbírky

Sbírka Marek je v kontextu soudobého českého sběratelství jedinečná. Akviziční strategií i přístupem, který ji nedefinuje vlastnický jako investiční záměr.

MARIKA KUPKOVÁ

Sbírka Marek. Jeden ze zastoupených umělců kdysi glosoval, že evokuje sbírku německých marek – někdejší měny. Jaká je její identita? Identita „Marek“? „Marek“ prozaicky odkazuje k iniciátorům a majitelům této sbírky současného českého a slovenského umění – k bratrům Ivovi a Zdeňkovi Markovým. Už v roce 2000, kdy Zdeněk Marek uskutečnil první nákupy současného umění, pracoval se záměrem budování sbírky. O kolekci maleb a objektů se mluvilo jako o „sbírce“, ale chybělo pojmenování, „značka“. Vlastně nechybělo, protože potřeba jejího názvu vyvstala až v roce 2007, kdy byla pod kurátorským vedením Jiřího Ptáčka připravovaná první výstava sbírky v Domě pánů z Kunštátu v rámci Domu umění města Brna včetně vydání souborného katalogu. Zdeněk a Ivo Markovi se zpočátku bránili označení sbírky vlastním jménem, nechtěli ji totiž definovat vlastnickým principem do

pozice společenské reprezentace a investičních záměrů. Ve hře byly názvy vyjadřující východiska sběratelských záměrů jako „Break Age“ nebo „Start Art“, které evokují názvy soutěží a přehlídek pro začínající umělce. „Přelomem“, „startem“ byla miněna etapa, kdy umělec přestupuje ze studia do praxe s rizikem budoucího uplatnění. Zaměření sbírky na ono „přelomové období“, resp. na začínající umělce, se ale zdálo krátkodobým pojištěním sbírkové koncepce. Mohlo odpovídat povaze prvotních nákupů, které Zdeněk Marek soustředil na silnou generaci tehdejších absolventů pražské Akademie výtvarných umění (Josef Bolf, Jan Šerých, Tomáš Vaněk, Michal Pěchouček, Ján Mančuška, David Adamec, Luděk Rathouský a další). Výběr jmenovaných autorů byl podmíněn Zdeňkovým přátelstvím s Milanem Houserem, tehdejším studentem akademie, který byl Zdeňkovým navigátorem po tvorbě Houserových generačních vrstevníků. Deklarativní zaměření na studenty a absolventy by bylo

zavádějící a omezující, protože jakkoli se preference sběratelů stabilně soustředily a soustřeďují k „začínajícím“, sbírka se rozšiřovala o díla autorů, kteří věkem ani pozicí do této kategorie nespádali. Jejich začleňování do sbírky ovlivnila především snaha uskutečňovat pokračující nákupy už zastoupených autorů, kteří prostě stárnou, a samozřejmě také možnost širšího pole výběru. Za volbou stávajícího názvu navíc stála nutnost dodat sbírce identitu konkrétní osoby, byť se sběratel svému jménu ve značce bránil. Sběratelský tandem totiž nechtěl sbírku autoritativně vymezovat skrze vlastnictví. „Nadosobní“ identitu sbírky Marek podporuje skutečnost, že Zdeněk a Ivo Markovi spolupracují v rámci akviziční strategie a výstavní činnosti s umělci a kurátory: kontinuálně s Milanem Houserem a Marikou Kupkovou, v dílčích případech s Jiřím Ptáčkem, Janem Zálešákem a aktuálně s Tomášem Pospiszylem. Sbírka proto nenesé přídomek přivlastňovací vazby „Iva a Zdeňka Markových“, ale pouze

„Marek“ fungující jako poznávací značka, identifikační kód. Hledání názvu sbírky bylo logicky spojeno s ujasňováním koncepce sbírky a jejího budoucího směřování. Příznačnými otázkami bylo: Je smysluplné riskantní zaměření na mladé, neproověřené autory? Nebo je lépe za výrazně vyšší náklady nakupovat etablované umělce, jejichž díla mají výraznější pravděpodobnost zhodnocení; současně se tak ale ochudit o vzrušující možnost „objevů“? Ani jedna z krajních variant nebyla zvolena jako určující. Namísto zúžení sběratelských preferencí došlo k jejich rozšíření třeba o sběratelsky problematické pohyblivé obraz (animace, videoperformance, videoinstalace atp.). Ve sběratelské činnosti se rovnocenně propojují osobní kvalitativní preference, jako i snaha o všestranné zachycení současného dění v oboru.

Marika Kupková (1973) je kurátorka a filmová historička.

Důvěra v mladou malbu

Richard Adam, sběratel, mecenáš a umělecký ředitel Wannieck Gallery hovoří o své sbírce a současném českém trhu s uměním.

Richard Adam (1953) je považován za nejvýznamnějšího soukromého sběratele české malby u nás. Zaměřuje se na díla od 80. let po současnost. Nebojí se nakupovat ani od těch nejmladších, ještě studujících umělců, což je pro něj jistě velká podpora, a tím nemá na mysli jen finanční otázku. Svou činností z části supluje roli státních galerií, které se do akvizic nejmladšího umění příliš nehrnou. Obrazy Richard Adam kupoval již od konce 70. let, nicméně základ své sbírky začal vytvářet až od roku 1997, kdy si coby zaměstnanec švýcarské pojišťovny finančně přilepšil a získal díla od Josefa Bolfa, Petra Písaříka, Jiřího Černického a dalších. Sběratel kromě obrazů získal také důvěru mnoha umělců, přátelské kontakty mu umožňují vybírat si díla rovnou v jejich ateliéru a odnášet si to nejlepší, neboť je pro umělce ctí v Adamově sbírce být. Sběrka Richarda Adama, v níž jsou zastoupeni čeští, slovenští, němečtí a rakouští autoři, se nyní nachází ve Wannieck Gallery v Brně, zahrnuje taková jména, jako jsou Jiří David, Tomáš Císařovský, Ján Mančuška, Martin Mainer, Michal Pěchouček, z mladších Jakub Hošek, Ján Vasilko, Boris Sirka a jiní. Velkolepý prostor bývalé strojírní, který vznikl v druhé polovině 60. let 19. století, byl zrekonstruován a od roku 2006 slouží zároveň jako výstavní prostor i depozitář.

Ve vaší sbírce, která je považována za největší soukromou sbírku současného českého umění, se nacházejí především malby. Nyní, kdy už obrazy nemusíte skladovat ve své garsonce a jsou umístěny v prostorách bývalé tovární haly, tedy v současné Wannieck Gallery, jsou možnosti větší. V jednom rozhovoru jste zmínil, že byste rád svůj záběr rozšířil i na další média, ale přece jen se mi zdá, že vašim nejoblíbenějším médii je malba, nebo se mýlím? Nemýlíte. Malbu mám skutečně nejraději.

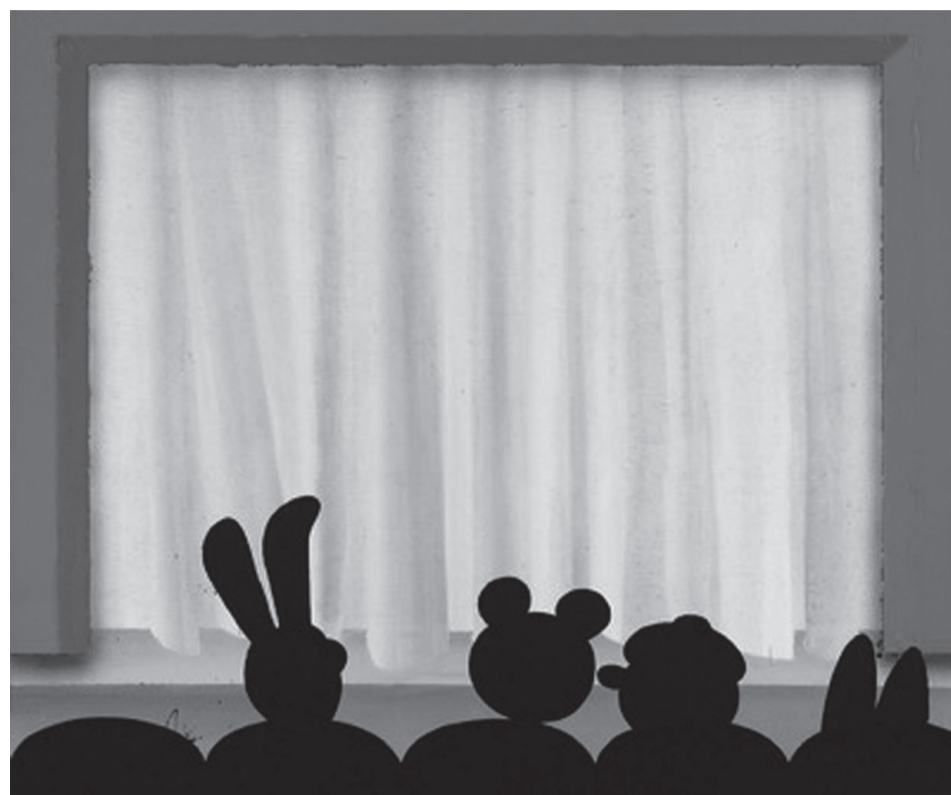
Příznivci moderních médií sice tvrdí, že jsem konzervativní, ale to je věc názoru. Podle mého mínění je nesmysl tvrdit, že v současné době je malba pouze druhořadý, okrajový druh umění. A to už nemluvím o názoru, že malba je mrtvá... V průběhu času se samozřejmě mění přístup k jednotlivým odvětvím, ale malba, podle mého názoru, zůstává (a zůstane) jedním z klíčových druhů.

Sledujete akvizice jiných sběratelů, mám na mysli třeba sbírku Marek, s níž sdílíte společný zájem o nejmladší umění? Považujete je za konkurenty, nebo spíše za kolegy?

Akvizice jiných sběratelů v podstatě nesleduji. Občas se sice od některého malíře (tj. mladého malíře) dozvím, že prodal tomu kterému sběrateli obraz, ale příliš mě to nezajímá. Jiné sběratele za konkurenty určitě nepovažuji. Trh s uměním je rozhodně širší než okruh zájemců o koupi, a pokud opravdu někdo mladé umělce sbírá, považuji to naopak za velmi pozitivní. Bohužel, takových sběratelů není mnoho.

Jak se proměnil český trh s uměním během posledních dvaceti let? Co byste označil za jeho největší slabinu a jak byste jej charakterizoval?

Podle mého názoru se trh s uměním proměnil především ve sbírání ověřených malířů, u kterých se už vyplatí nějaká investice. Jsou takřka jistě prověřeni časem. Ted' nemám na mysli klasicismem moderní, ale současné, žijící autory. Obecně platí, že investovat „se vyplatí“ do malířů, kteří tvoří minimálně dvacet či dvacet pět let a mají úspěch. Bohužel je většinou jedno, jedná-li se o Sopka nebo o Kodeta... Se sbíráním mladé generace je to ovšem problematické. I když z hlediska finančního i uměleckého je situace více než příznivá. Jenomže u nás v podstatě chybí

Robert Šalanda, *Divadlo*, 2003, email, plátno, 150 × 150 cm. Zdroj www.wannieckgallery.cz

jakákoliv odpovědná a fundovaná kritika, která by případného zájemce orientovala ve světě, jenž je pro nezavěšeného přece jen cizí. A to nemluvím o galeriích. Zájemce zkrátka musí jít za umělcem do ateliéru, protože nemá jinou možnost. Ale kterého umělce a který ateliér vybrat?

Podle čeho vybíráte ateliéry vy?

Podle kvality umělců.

Zaznamenal jste na českém trhu s uměním nějaké sběratele, kteří by vás svou sbírkotvornou činností zaujali; popřípadě kteří

zahraniční sběratelé jsou vám svým záběrem blízcí?

Jak jsem již říkal, činnost jiných sběratelů v podstatě nesleduji, takže nevím. A zahraniční sběratelé? Například Sammlung Essl ve Vídni. Je to ovšem jiný svět...

Který z nejmladších umělců vás v poslední době nejvíce oslovil?

Pepa Achrer, David Hanvald. Karel Štědrý, Vladimír Houdek. Ale i někteří další.

Připravila MARTINA SCHNEIDEROVÁ.

anketa

Několika, snad lze říci mladých, přitom již zavedených umělců, jsme se zeptali na současnou situaci ohledně prodeje výtvarných děl.

1. **Prodává se současné umění?**
2. **Jak stanovujete cenu vašich prací (lze najít obecnější kritéria)?**
3. **Jakou cestou se kupci dostávají k vašim dílům (výstava, osobní kontakt, sbírky, internet)?**

Matěj Smetana (1980), konceptuální umělec, asistent Ateliéru priestorových komunikací VŠVU v Bratislavě.

1. Samozřejmě záleží na mnoha okolnostech. V zemích, jejichž trh nebyl narušen socialistickými experimenty, a v Číně se obchodu se současným uměním daří výborně. U nás se současné umění ve velmi malém měřítku také prodává, jedná se především o malby, kresby nebo o práce autorů etablovaných na mezinárodní scéně.
2. V určování ceny se naprosto neorientuji. Když už něco takového musím rozhodnout, nechávám si poradit od zkušených důvěryhodných přátel.
3. Těch pár kupců na mě narazilo vždy díky nějaké výstavě.

Denisa Krausová (1981), malířka, absolventka Fakulty výtvarných umění VUT v Brně.

1. Myslím, že ano, zároveň si malokterý český umělec může dovolit, aby se prodej jeho uměleckých děl stal jediným zdrojem obživy, pokud je závislý pouze na českých

odběratelích. Situace se zdá být jednodušší s malbou než s jinými médii, ale není to tak jednoduché, jeden z problémů je, že pokud chce laická veřejnost koupit obraz, chce obraz levný. Trh je přesyten levnými „uměleckými“ díly (bohužel i od studovaných umělců) a neexistuje povědomí o reálných cenách obrazů. Mě živí učení na střední umělecké škole a zároveň se snažím malovat v takové míře, jako bych do práce nechodila. Pak ovšem neexistuje žádný volný čas.

2. Stanovila jsem si ceny spíše intuitivně. Mnohem důležitější než umět si určit cenu obrazu je pak si tyto ceny udržet i v dobách finanční krize. Umění by mělo být stálá hodnota, která nepodléhá takovému výkyvu. S tím souvisí již zmíněná otázka finanční či existenční závislosti umělce na prodeji jeho děl. Nejdůležitější je výdrž, i několik let tvořit bez finanční odměny, hlavně se snažit držet si kvalitu. Já osobně věřím, že je to momentálně jediná cesta.
3. Nejčastějším impulsem pro potenciální kupce mých obrazů je výstava, poté si často zájemci vyhledávají moje webové stránky a někteří z nich mě navštíví v ateliéru. S tzv. zastupováním umělců nebo s obchodníky s obrazy nemám zatím příliš dobré zkušenosti. Kupci většinou nemají svůj názor, samozřejmě ani odborné vzdělání a nikoho, na koho by se obrátili pro radu, proto spousta peněz, co do umění teče, míří špatným směrem. Mám spoustu talentovaných kamarádů, kteří skoro

nikdy nic neprodali, a to je škoda. V neposlední řadě je u nás zajímavým „fenomenem“ žádání slev po autorovi, kupec jako by nebyl spokojen, pokud nedostane slevu jako při nákupu běžného spotřebního zboží. Umělci tak předem uměle navyšují ceny, aby je vzápětí mohli snížit. Někdy si připadám jako na egyptském trhu. Je to nepochybně spjata s malou suverénností a hlavně s postavením umělců ve společnosti.

Pavla Sceranková (1980), sochařka, konceptuální umělkyně, doktorandka Akademie výtvarných umění v Praze.

1. Špatně, a když, tak myslím, že je zájem o olejové malby, kresby, maximálně fotografie.
2. Cena by měla pokrýt náklady, práci, autorský honorář.
3. Asi nejspíš osobní kontakt, několikrát galerie.

Václav Kočí (1981), malíř, absolvent Fakulty výtvarných umění VUT v Brně.

1. Málo, ale ano.
2. Základ pro výpočet ceny mých obrazů tvoří aritmetický průměr cen z jejich posledních prodejů. K němu pak zvažuji připočítat částku podle velikosti obrazu, jeho významu v sérii, náročnosti zpracování a samozřejmě požadavků klienta.
3. Většinou si kupec skrze návštěvu výstavy nebo propagační aktivity muzea zjistí moje jméno, vygooglí si mě na internetu, kde na webových stránkách najde

kontakt. Pak dojde někdy i k osobnímu setkání.

Milan Houser (1971), malíř, děkan Fakulty výtvarných umění VUT v Brně.

1. Když to posuzuji svojí optikou, tak nákupy současného umění pomalu vzrůstají. Nechci toto hodnocení ale přesouvat do obecné roviny. Každopádně už několik let se umění prohlašuje za jednu z nejvýhodnějších investic.
2. Zkouším, co mi projde. Zvláště v počátcích vznikaly ceny mých prací na doporučení galeristů. V současnosti si je spíš stanovuji sám – s ohledem na cenu již prodaných věcí a na zájem. Částku samozřejmě musím kalkulovat v závislosti na poměrně vysokých nákladech na realizaci mých prací. Jinak žádnou kvantitativní metodu typu cena à cm² nemám.
3. Jedná se o kombinace všech způsobů. Pokud bych je měl seřadit podle účinku, tak by pořadí mohlo vypadat takto: výstava, galeristé, internet/média. Přes osobní kontakt (co si pod tím ale představíte?) jsem zatím věci prodávat nezkoušel. Kromě střední školy, kdy jsme na návrh podnikavého bratrance vyjeli prodávat moje kresby a grafiky do Rakouska. V první rakouské vesnici za hranicemi jsme je opřeli u místního morového sloupu a po hodině trapného přešlapování jsme je rychle vrátili zpět do batohu a otočili motorku směrem k domovu.

Připravil PETR KOVÁŘ.

Maturitná skúška na Slovensku

První rok státní maturitní zkoušky byl v České republice provázen řadou otázek. Od finanční nákladnosti přes koncepci zkoušky až po kompetentnost provedení (viz Kulturní noviny 6/2011). Přinášíme text o témž projektu na Slovensku. Přínejmenším v jedné věci je příkladný – v transparentním nakládání s veřejnými prostředky (www.nucem.sk). Na stránkách českých organizací zodpovědných za reformu a realizaci státní maturity (www.ceremat.cz) jsou k nalezení pouze výroční a roční zprávy z roku 2009 s přílohami v dosti nepřehledné podobě.

IVANA PICHANIČOVÁ

Po roku 1989 sa v slovenskom školskom systéme našťartovalo veľa pozitívnych zmien, napríklad vznikli súkromné a cirkevné školy, väčší dôraz sa začal klásť na vyučovanie cudzích jazykov, učitelia získali väčšiu voľnosť pri naplnení obsahu vyučovacích hodín. Súčasne z prieskumov, odborných diskusií a stretnutí jasne vyplynulo, že vtedajší model maturitnej skúšky neplnil očakávané funkcie. Maturitná skúška nebola odborne akceptovateľným meradlom vedomostí, zručností a všeobecných kompetencií absolventov stredných škôl, veľkým nedostatkom bola jej malá objektivita a nízka validita.

Vytvorila sa preto komisia riaditeľov škôl, učiteľov a ďalších odborníkov, ktorá vypracovala návrh projektu experimentálnej maturity, a v roku 1998, v rámci schváleného Národného programu výchovy a vzdelávania a projektu Milénium, Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej Republiky (MŠ SR) poverilo Štátny pedagogický ústav (ŠPÚ) prípravou novej koncepcie maturitnej skúšky (NKMS). Po množstve verejných a odborných diskusií nasledoval prvý ročník celoslovenského testovania maturantov MONITOR 1999, ktorý formou externe vytvorených testov overoval stav vedomostí budúcich maturantov z matematiky. Odhalil veľké rozdiely v preukázaných vedomostiach medzi jednotlivými školami a malú koreláciu so známou získanou vo štvrtom ročníku. Učitelia v dotazníkoch prejavili potrebu zobjektívniť maturitnú skúšku a dožadovali sa štandardizovaných testov vo všetkých povinných aj nepovinných predmetoch. Preto sa zrealizovali ďalšie monitorovacie testovania (MONITOR 2000–2003), pričom v každom roku pribúdali testované predmety a zvyšoval sa počet testovaných žiakov. V novembri 2001 bol schválený návrh NKMS, ktorý priniesol viaceré zmeny – povinná externá časť maturitnej skúšky z vybraných predmetov, externe pripravované a centrálné zadávané témy písomnej formy internej časti z cudzích a neskôr aj vyučovacích jazykov, centrálné vypracované pokyny na tvorbu zadání pre ústnu formu internej časti a jej hodnotenie a ďalšie. Generálna skúška NKMS 2004 bola prípravným krokom pred oficiálnym začiatkom novej maturity v školskom roku 2004/2005.

Maturitná skúška na Slovensku po roku 2005

Od školského roku 2004/2005 platná legislatíva umožňovala žiakom stredných škôl maturovať z väčšiny maturitných predmetov na dvoch úrovniach – základnej a vyššej – v prípade cudzích jazykov bola na základe požiadavky zo strany stredných odborných škôl a učilíšť doplnená úroveň C pre žiakov škôl, ktorých hodinová dotácia vyučovania cudzieho jazyka nespĺňala požadované kritériá.

Od školského roku 2008/2009 organizáciu maturitných skúšok upravuje nový školský zákon, vyhláska o ukončovaní stredoškolského štúdia a vyhláska o uznávaní náhrad maturitnej skúšky – možnosť výberu maturovať na dvoch úrovniach sa zrušila, v prípade cudzích jazykov však podľa Spoločného európskeho referenčného rámca pre jazyky zostali dve úrovne B1 a B2.

V súčasnosti môže maturitná skúška na Slovensku pozostávať z externej a internej časti. Interná časť sa skladá z písomnej formy (esej, rozsiahlejší písomný prejav) a ústnej formy (ústna odpoveď pred maturitnou komisiou). Externú časť (EČ) majú vyučovacie predmety (slovenský jazyk a literatúra, maďarský jazyk a literatúra, ukrajinský jazyk a literatúra, slovenský jazyk a slovenská literatúra – pre žiakov zo škôl s vyučovacím jazykom maďarským), cudzie jazyky (anglický, francúzsky, nemecký, ruský, taliansky, španielsky) a matematika. Písomná forma internej časti (PFIČ) je súčasťou maturitnej skúšky iba u vyučovacích predmetov a cudzích jazykov. Ostatné predmety majú iba ústnu formu internej časti.

Organizačné zabezpečenie externej časti maturitnej skúšky

Súčasťou zmien zavedených novým školským zákonom bolo zriadenie Národného ústavu certifikovaných meraní vzdelávania (NÚCEM), ktorý zabezpečuje externú časť a písomnú formu internej časti na základe kontraktu uzatvoreného s MŠ SR. Prioritou technicko-organizačnej stránky prípravy a realizácie maturitných skúšok je zabezpečiť objektívne podmienky na testovanie žiakov a zabrániť predčasnému úniku obsahu testov EČ a tém PFIČ.

Spolu s NÚCEM sa na príprave a realizácii externej časti maturitnej skúšky podieľajú ďalšie organizácie priamo riadené MŠ SR.

Väčšina komunikácie so školami a distribúcia ďalších materiálov a organizačných pokynov je realizovaná elektronicky. Každá škola má pridelený šesťciferný kód, kódmi žiakov sú ich rodné čísla. Týmto je zabezpečená anonymita testovania a hodnotenia. V zmysle platnej legislatívy sú pre žiakov so zdravotným znevýhodnením všetky testy EČ špeciálne upravované. Zásilky s testami sú balené do bezpečnostných obálok a obalov, doručované prostredníctvom distribučných centier, ktoré sú zabezpečované krajskými školskými úradmi. Zber a distribúciu zásielok do vyhodnocovacieho centra zabezpečuje kuriérska služba.

EČ a PFIČ maturitnej skúšky prebieha na škole v období 3–4 dní v treťom marcovom týždni. V jednom dni sú administrované najprv testy externej časti a po prestávke aj testy písomnej formy internej časti z príslušného predmetu (matematika má iba EČ). Odpovede v EČ píše žiaci na samoprepisovacie odpovedové háčky (pozn.: archy). Originály odpovedových háčkov škola odosiela na centrálnu vyhodnotenie, kópie zostávajú v škole ako doklad o konaní skúšky.

Hodnotenie úloh s krátkou odpoveďou, ktoré sú súčasťou EČ, prebieha podľa centrálne vypracovaných pokynov v ten istý deň podľa určeného harmonogramu na školách, hlavnými hodnotiteľmi môžu s pracovníkmi NÚCEM telefonicky konzultovať. Všetky žiacke odpovedové háčky sa centrálnu spracovávajú strojovo a výstupy z tohto spracovania sa štatisticky vyhodnocujú. Školám sa začiatkom mája zasielajú elektronicky aj v listinnej podobe výsledkové listiny, ktoré obsahujú výsledky žiakov v jednotlivých predmetoch EČ v podobe percentuálnej úspešnosti a percentilu. Hodnotenie PFIČ je v kompetencii škôl. NÚCEM prostredníctvom elektronického formulára zbiera a analyzuje údaje o ich výsledkoch. Ústna forma internej časti maturitnej skúšky na stredných školách prebieha v posledný májový týždeň a prvé dva júnové týždne.

Osobnú zodpovednosť za regulárny priebeh celej maturitnej skúšky v každej škole nesú riaditelia škôl či nimi poverení zástupcovia. Organizáciu administrácie testov a celkového

priebehu maturitnej skúšky zabezpečujú školskí koordinátori. Externý dozor nad regularnosťou priebehu EČ, PFIČ a hodnotenia úloh s krátkou odpoveďou EČ v školách vykonávajú vyškolení predsedovia predmetových maturitných komisií. Kontrolu priebehu maturitnej skúšky na vybraných školách vykonávajú pracovníci Štátnej školskej inšpekcie.

Od roku 2008 NÚCEM realizuje pilotný projekt Maturity on-line. V priebehu štyroch rokov bolo on-line formou otestovaných vyše tritisíc žiakov.

Význam externej maturitnej skúšky a jej akceptácia vysokými školami

Vzhľadom na to, že vysoké školy sú autonómne a na Slovensku neexistuje legislatívna norma, na základe ktorej by boli vysoké školy povinné v rámci prijímacieho konania akceptovať výsledky maturitnej skúšky, ich dosah sa rôzni v závislosti od vysokej školy. Veľký počet vysokých škôl prijíma žiakov bez prijímacích pohovorov, pričom časť z nich v rámci prijímacieho konania zohľadňuje výsledky žiakov z externej časti maturitnej skúšky, prípadne aj z internej časti maturitnej skúšky najmä z cudzích jazykov a matematiky. Ukazovateľom, na základe ktorého usporiadajú žiakov do rebríčka, je pre fakulty väčšinou percentil žiaka. Možno však konštatovať, že z viacerých dôvodov sa postupne vytráca jeden z hlavných cieľov externej maturity – nahradenie prijímacích skúšok na vysoké školy.

Na druhej strane nemožno spochybniť opodstatnenosť externého testovania – poskytuje školám spätnú väzbu o vedomostiach ich žiakov v porovnaní so žiakmi ostatných škôl na Slovensku. Zároveň sú výsledky externej maturitnej skúšky dôležitou informáciou pre rodičov, zriaďovateľov a MŠ SR o úrovni vzdelávania na jednotlivých školách a o stave vzdelávania na Slovensku.

PaedDr. Ivana Pichaničová, PhD. (1972) je absolventka Prírodovedecké fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, obor učiteľství všeobecné-vzdelávacích predmetů. Na projektu státní maturity pracuje od roku 2003 nejdříve jako zaměstnanec ŠPÚ, od roku 2008 v NÚCEM, kde je vedoucí odboru národních měření a zástupkyně ředitelky.

Rozhovor s Ivanou Pichaničovou:

Pokud jsem dobře rozuměl, tak projekt státních maturit byl vypracován Státním pedagogickým ústavem a NÚCEM byl zřízen později jako realizační pracoviště. Maturity se však dále vyvíjejí – máte i své vlastní výzkumné pracoviště?

NÚCEM vznikl v roce 2008 osamostatněním dvou oddelení ŠPÚ – národních meraní a mezinárodních meraní, čiže byla zachována maximální kontinuita a zaměstnanci NÚCEM už v jeho začátku mohli stavět na svých niekoľ'koročných skúsenostiach. NÚCEM vznikol nielen ako realizačné pracovisko, ale tiež ako výskumné pracovisko, v rámci ktorého vykonávame analýzy výsledkov národných a mezinárodných meraní, na ktorých staviame pri inovácii a vývoji testovacích nástrojov a príprave ďalších roční-

kov meraní. Súčasne sa pracovníci NÚCEM podieľajú na viacerých súvisiacich výskumných úlohách aj v spolupráci s vysokými školami a ďalšími inštitúciami v Slovenskej republike.

Jak je každoročně finančně náročná realizace státních maturit?

Celkové náklady spojené s realizáciou štátnej maturity zahŕňajú okrem samotných nákladov NÚCEM na realizáciu štátnej maturity a personálnych nákladov aj ďalšie náklady – výdavky škôl a ostatných priamo riadených inštitúcií ministerstva školstva, ktoré sa spolupodieľajú pri realizácii štátnej maturity, súvisiace s realizáciou externej maturity a výkonom funkcie predsedov predmetových a školských maturitných komisií a pod. Konkrétne čísla mám

k dispozícii z Maturity 2010: Náklady NÚCEM predstavovali 601 668 € a ostatné náklady sumu 1 602 989 € (pozn.: v českých korunách zhruba 14,5 miliónu, resp. 38,5 miliónu).

Zveřejňujete znění testů po ukončení maturit?

Áno. Vzhľadom na to, že testy a CD nosiče s nahrávkami zostávajú po ukončení testovania v školách, nevidíme dôvod ich nezverejniť na našej webovej stránke, pričom však nakladanie s nimi musí byť v súlade s autorským zákonom.

Státní maturity jsou náročným projektem. Měli jste nějaké závažnější konflikty s odbornou učitelkou veřejností a jak je případně řešíte?

Samozrejme sa aj na Slovensku stretávame s nie veľ'kým pozitívnym postojom niektorých riaditeľov škôl a časti verejnosti k externej maturite, avšak doteraz nedošlo k váž-

ným konfliktom. Istou výhodou môže byť fakt, že externá maturita na Slovensku bola zavedená na základe požiadavky zdola – zo strany riaditeľov štátnych gymnázií a doteraz veľ'mi intenzívne s aktívnymi riaditeľmi a učiteľmi spolupracujeme pri príprave štátnej maturity a zavádzaní legislatívnych a organizačných zmien. V období priprav projektu štátnej maturity práve z dôvodu, že sme si uvedomovali dôležitosť komunikácie so školami, sme ešte pod hlavičkou ŠPÚ organizovali stretnutia s riaditeľmi stredných škôl v rámci všetkých regiónov Slovenska, na ktorých sme vysvetľovali opodstatnenosť externého testovania a všetky súvisiace organizačné pokyny. Aj po zavedení povinnej externej maturity sa snažíme čo v najväčšej možnej miere osobne stretávať s odbornou verejnosťou a riaditeľmi škôl a zároveň profesionálnym, ale otvoreným a ústretovým prístupom za-

meštančov NÚCEM formovať pozitívny pohľad na štátnu maturitu.

Co je dle vás důvodem toho, že vysoké školy nespátřují ve státních maturitách možnost náhrady přijímacího řízení?

Ako som vyššie spomenula, iba časť vysokých škôl neakceptuje ani v minimálnom rozsahu výsledky štátnej maturity. Patria medzi ne fakulty a vysoké školy, ktorých zameranie je mimo obsahový rozsah externej maturity (medicína, farmácia, právo, prírodné vedy a pod.). Súčasne u niektorých vysokých škôl záujem niekoľ'konásobne prevyšuje počet prijatých uchádzačov, a preto svoj výber realizujú na základe svojich vlastných prijímacích testov – testy externej maturity nie sú pre nich dostatočným rozlišovacím meradlom.

Připravil JIŘÍ PLOCEK.

JAKUB ŘEHÁK

Letní báseň pro Milana Kocho

I.
Kochu, podívej
stejně jako ty
začnu v básni dělat schůdky.
Kam nás to zavede?
Vstoupíme do roztrhané městské ponožky.
Kolik výloh nás v duchu pohladí?
Nejprve ale tebe,
protože já se bojím noci,
čekám na průjem jako někdo
v druhém patře čeká na nájem.
Ale město rozsypaného skla už vrní.
Ženské koleno táhne pozdní slunce do své pokožky.
Drezíny a železniční most ve snědém tanci.
Jiskry létají.
Řeka dýchá a já
se učím jíst nudu. Prosím, Kochu, buď zde a ochraň mne před
zbabělostí,
která mi je
tolik vlastní.
Jsem ve stavu milosrdenství.
Nasedám do tramvaje a přes rameno krásné zapomenuté
jezdkyně
studuji výškový profil pouště.
Kochu, Kochu,
pod košilí mám jedovatý pot, těším se
až potřísni
všechny ty rozpustné idioty klábosící marně
na refýžích.
Mám šest minut života, abych spatřil Vršovické nádraží.
Mám šest minut na to, abych očíchal patníky v Obloukové ulici.
Prach je můj modrý rodný bratr.

II.
Kochu, město, kterým jsi chodil, obrůstá chaluhami, na břehu Vltavy
svačí mořští obři a velekněžky utíkají do trní, kde jim reznou
vlasy.
V parcích se ztrácejí psi a bílá vůně vine se z Nuselských oken,
trávníky ve zhnoucím podhoubí padá do řeky, a Praha
prolezlá je mšicemi, jež za soumraku rodí opuštěné ruce.
Kochu, možná má hlava neumí čelit šťavnatému srdci,
na ranních obchůzkách vdechují vůni pneumatik,
vdechují rozházené klíče,
vdechují opuštěné ukrajinské uklízečky,
vdechují chladné betonové průjezdy s pomočenými grafity
na stříbřitém plechu.
Kochu,
cesty do zaměstnání, to je olej plný nebe,

ranní lidé na povel vhadzují drobné mince do automatů
na žvýkačky ducha
města
peřiny, a ty jsi tu pořád, a já tě sleduji.
Koch je můj dobrý rodný bratr.
Vysokozdvížeň vteřiny! Tohle město je soustava krabiček a
konektorů.
Lesklé plochy paneláků škrábou za krkem a řežou límečky,
v kterých nakročení pochodujujeme do zaměstnání.
Banky nás pojídají.
Všichni jsme obchodní zástupci s mimozemskou krví
a řidičskou skupinou.
Umíráme nakaženi sladce mentolovým větrem klimatizací.
Kochu,
chtěl bych jít za tebou a přinést ti květinu.
Podívej, či je to lebka,
stejně jako ty
začínám v básni dělat schůdky.
Kam nás to zavede.

III.
Kochu, zdi povídají si o tvé hlavě v moči pokropených putykách,
vznášíš se v přímořském chvění mezi keři
na zastávkách, kde to zvoní.
Kochu,
jsem tady, ale nepátrám po tvých stopách,
dotýkám se horkých jablečných stěn metra
a ty jsi jen tichý písíci zvuk na odstavných plochách.
Protože bůh odejmul nám popis, nešlo spatřit svět,
ale já ho přestospatřil.
Městské lázně a vlaky vlhké od deště.
Dřevěné kostry plavebních komor.
Žluklé kachny
přecezené sluncem.
Kochu, spatřil jsem svatá odpoledne bez příkrývky,
svatě vykřičníky zimy v prázdných pražských ulicích,
svatě nepochopení a nelásku v bytech za rozbřesku.
Svatý Kochu.
Byl jsem ve stavu milosrdenství.
Sukně vlály uvnitř autobusů, betonové
průjezdy skláněly hlavy, kapka letního kovu cinkla
nad tramvajovou alejí,
ach vy papundeklové ohrady,
nateklá huba chce vzduch ze skelné vaty,
můj smutku, proč jsi tak smutný?
Byl žlutý pátek 9. srpna anebo úterý.
Přitisknul jsem k tobě své zamilované kolečko.
Kolik knih půjde do pekla spolu s námi?

Jakub Řehák (narozen 1978 v Uherském Hradišti) je absolvent zlínské filmové školy, v současné době působí v pražské městské knihovně. Publikoval ve Welesu, Pandoře, Souvislostech, na www.totem.cz, je autorem sbírky *Světla mezi prkny* (2008). Spolueditoval antologii *Nejlepší české básně 2010*.

Vysvětlivka, která snad není zbytečná

Milan Koch (1948–1974) je básník poměrně rozsáhlého a inspirativního díla, které je ale ve svém celku dosud nedostupné. Koch bývá řazen k beatnikům a undergroundu, v jehož kruzích snad ještě přetrvává jeho radiace či legenda. Dva výbory, které z jeho díla po roce 1989 vyšly péčí Martina Machovce, *Červená Karkulka a jiné básně* (1992) a *Hóra Láv* (2006) zatím ale zprostředkovávají jen malou část z tohoto díla. Je škoda, že v Čechách stále přetrvává obraz Václava Hraběte jakožto učebnicový příklad beatnika, když Milan Koch by tomuto přízvisku náležel mnohonásobně patřičněji. Nebylo by však správné Kocho redukovat jen na beatniky. V jeho díle se zúročovalo a násobilo víceero vlivů (surrealismus, Ivan Diviš), ale nedá se říct, že by Koch byl něčemu poplatný, byl to zkrátka svébytný básník a českému básnickému prostředí i čtenářům poezie by jeho větší přítomnost byla jen ku prospěchu. Nicméně především *Hóra Láv*, přetisk původního samizdatového výběru Milana Kocho, ukazuje Kocho jako básníka silné, a chtělo by se mi napsat, až mimořádné sensibility i síly. Hlavní Kochova devíza pro mě osobně spočívá ve vzdušné a nijak chtěné imaginaci, která dokáže jakoukoliv všednodenní banální událost pozvednout do extatického zážitku. V případě Milana Kocho se však s pouhým poukazem na imaginaci, myslím, nelze úplně spokojit. Jeho dar vězel spíše v jakémsi zvláštním přesném pronikání do věcí a jevů. Zkrátka a dobře jako by Koch pouhým dotykem prstu vyhmátnul to nejzáračnější a nejryzejší ze skutečnosti kolem sebe a vnukl tomu nový život. Naposled se ke Kochově poezii vrátil Petr Motýl v Kontextech 3/2011, kde zveřejněné básně opět doplnily obraz Kocho jako básníka o nový a netušený rozměr.

JAKUB ŘEHÁK

Nevyhazujte lógr!

JAKUB GROMBÍŘ

Na podzim roku 2002 začal vycházet v rámci semináře na pražské filosofické fakultě literární časopis *Litenky*. Od podobných projektů se liší nejen spontánností a přemýšlivostí, ale i životností – vyšlo už 47 čísel. Většina vysokoškolských absolventů však záhy sezná, že chtějí-li psát o kultuře opravdu zajímavě a po svém, musejí rezignovat na příslušnost ke kastě yuppies – a to je pro většinu z nich cena příliš vysoká. Naproti tomu někteří bývalí autoři *Litenek* se po ukončení studií stali uznávanými publicisty a v září roku 2010 vytvořili „časopis pro moderní kulturu“ *Lógr*.

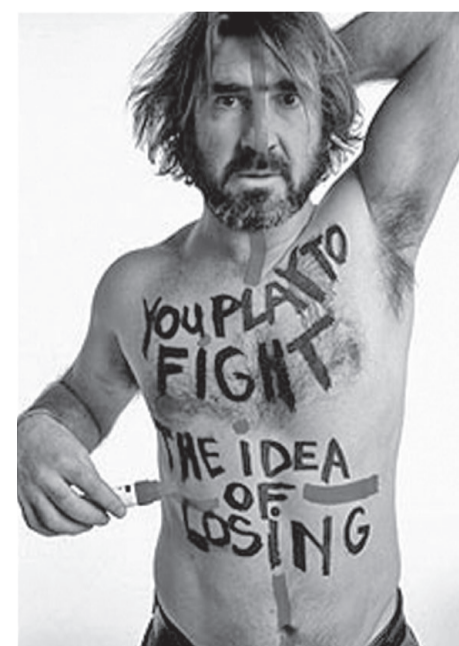
Název je sympaticky sebeironický, byť nikoli originální – fanzín toho jména vydávala v sedmdesátých letech skupina hanspaulských muzikantů okolo Ivana Hlase (jehož písně, jak je ten tuzemský svět malý, jsou na stránkách tohoto *Lógru* ironizovány Janem Faixem). Horší je snížená schopnost některých příspěvatelů *Lógru* rozeznat moderní od módního – viz

neuměrná pozornost věnovaná marketingové kulišárně zvané „angažovaná poezie“ či jiným krátkodechým popkulturním memům. Časopis ale přináší množství zajímavých materiálů – rozhovor s Emilem Haklem („Současná literatura většinou akceptuje jalové požadavky trhu a ze všech sil hledá témata, která by přežraného čtenáře na chvíli zaujala, víc sama od sebe nežádá.“), zamyšlení nad sborníkem *Tesilová kavalérie*, text o pozoruhodné hudební skupině s rozverným názvem Bob Saint-Claire či analýza básnické sbírky Marie Šťastné, které se velmi důkladně zhostil Ondřej Hanus. *Lógr* má výrazně generační pohled reflektující dobovou povrchnost a všemocnost masmédií (toho předvídatelného vtípkování na adresu běčkových filmů by se arci sneslo i o něco méně): a drží palce umění jako jednomu z mála ostrovů pozitivní deviace.

Časopis jistě trpí typickými studentskými manýry, vadí příliš rezolutní soudy jen málo podložené argumenty (jako v recenzi na knihu Vesny Tvrtkovičové) i rozverné hláskování,

jemuž se zasměje jen hrstka zasvěcených. Příkladem je rubrika *Literatura vs. Fotbal*, která je chabým pokusem napodobit styl Jakuba Šofara vtípně pointujícího každou, i vedlejší větu. Nemilosrdnému rozboru jsou podrobeny knihy Jiřího T. Krále a Erika von Kuehnelt-Leddihna; dá se očekávat, že tato generace už má dostatečný rozhled po světě, než aby srážela kufry před lišejníkem obrostlými klišé, z nichž staví svůj obraz světa pravicová publicistika. Ocenit lze i grafickou úpravu, lehce samizdatovou, ale vkusnou a přehlednou. Bohužel je časopis k dostání jen na několika adresách, vesměs pražských, k dispozici jsou ale obsáhlé a celkem často aktualizované webové stránky.

Časopisecké dění je u nás nepřehledné, nové tituly vznikají a zanikají bez valné pozornosti, ale v *Lógru* (podobně jako v *Nekultuře*, *Wagonu* či převážně ostravské *Opičí revue*) publikují autoři, kteří jsou na rozdíl od unavených koryfeů v zavedených časopisech zárukou kvalitního čtení: například Jan Kubíček, Tomáš Čada, Stefan Segi. Na rozdíl od *Lógru*

Fotbalový básník Eric Cantona by byl ideálním čtenářem *Lógru*. Foto archiv BBC

skutečného ten časopisecký skutečně není na jediné použití. Škoda, že podobná periodika o sobě často navzájem příliš nevědí, uzavírají se do pocitu vlastní výlučnosti a všechny ostatní považují spíše než za zdroj možné inspirace za nekalou konkurenci.

Let's go jumping on those clouds

Setmělé nádvoří kavárny Hansen u Besedního domu se 28. září plní návštěvníky, kteří si na zahrádku nezašli jen vypít kávu, ale zhlédnout představení inscenované podle textu chorvatského autora Elvise Bošnjaka *Pojďme skákat po oblacích*. Festival YOUGO! zahájil po prázdninové přestávce další cyklus scénických čtení u nás neznámých her autorů bývalé Jugoslávie.

IVETA ŠEDO VÁ

Přestože nás s jihoslovanskými zeměmi pojí nejen podobný jazyk, ale i historické okolnosti v rámci rakousko-uherské monarchie, současná kulturní situace Balkánu je nám vzdálená. Festival YOUGO!, konající se pod záštitou divadla Feste, se uváděním dramatických textů spisovatelů těchto států (konkrétně Chorvatsko, Slovinsko, Černá Hora, Makedonie, Srbsko a Bosna a Hercegovina) snaží tuto prázdnou díru naší neznalosti vyplnit. Současná drama ex-juhoslovanských zemí spojuje válečnou zkušenost devadesátých let, kterou ve větší či menší míře reflektují všechny uvedené texty. Každé představení se koná na jiném místě, které je vybíráno s ohledem na povahu a obsah dramatu. Genius loci konkrétního prostoru umocňuje dojem z představení: tak například bývalá káznice na Cejlu se stala vězením pro odcizené manželské páry, vypuštěný bazén na Kraví hoře mohl evokovat vnitřní prázdnotu lidí poznamenaných válkou. Díky festivalu ožívají v Brně pozapomenutá nebo pro divadlo dosud neobjevená místa.

Dnešní představení *Pojďme skákat po oblacích* se mělo původně odehrávat na Výstavišti, kde své divadelní kusy uváděl už slavný avantgardní režisér E. F. Burian. Nakonec muselo být přesunuto do náhradního prostoru zahrádky kavárny. Nezdá se, že by to představení nějak výrazně ublížilo. Režisérka Janka Ryšánek Schmiedtová využila několika schodů vedoucích k zadní části Pražákova paláce patřícího Moravské galerii, čímž vzniklo

vyvýšené pódium. Pod schody přijíždí na retro kole Rita (Dana Novák Pešková), která se tu schází na piknik se svým přítelem Semem (Miloslav Maršálek). Sem a Rita si povídají – o životě, o lásce, o svých citech i o snech, v kterých společně skáčou po oblacích. Jejich dialog je rozdělen do mnoha scén, které na sebe někdy navazují, jindy se ocitáme v budoucnosti, nebo se naopak vracíme v chronologii zpět. Často začínáme pochybovat, že sledujeme jednu Ritu a jednoho Sema (někdy děti mít chtějí a nemohou, jindy je mají a nechtějí), jejich vzájemný vztah zrcadlí vztahy mnoha mužů a mnoha žen, kteří se setkávají, opouštějí a opět nalézají. Hra je strukturována do fragmentárních obrazů, které lze libovolně přehazovat a hrát různorodým počtem herců. Představení doplňuje živá hudba kapely BF Orchestra inspirovaná lidovými a folklorními písněmi.

Vytí z nebe na měsíc

Přestože se jedná o scénické čtení, herci svým podáním vytvářejí skutečnou inscenaci. Rita je energická, temperamentní žena, která se zpočátku chová jako dítě (když škemrá o dárek od Sema, který chvíli předtím odmítla, a nakonec jej stejně odhodí, protože se jí nelíbí), později jako nerozhodná slečna, která neví, jestli dítě chce, nebo ne, až se z ní stává matka a babička, stále si uchovávající svou prostofekost a spontánnost. Sem působí od samého začátku unaveným a lhostejným dojmem, později ale i on dává najevo své city a svou lásku k Ritě. Rozdíl v jejich povahách lze rozpoznat v jejich snech: zatímco Rita by chtěla skákat po oblacích, Sem by

raději na jednom z mraků seděl a čekal na Ritu, až kolem poleť letadlem. Pod slupkou běžných rozhovorů se vypulují tragická témata války (Sem se k Ritě po válce nevrátil z obavy, že by ho již nepoznala) a nemožnosti zplodit děti. Některé rozhovory vyznívají absurdně a končí vytím na měsíc, v jiných zaznívá bolestná touha po životě ve světě poznamenaném válkou.

Díky festivalu YOUGO! může české publikum poznat dramatiky západního Balkánu,

která není v našich divadlech téměř vůbec zastoupena. Krom toho mohou diváci díky formě site-specific představení prožít zvláštní atmosféru představení na místech pro divadlo běžně nevyužívaných. Hořký osud válečných zážitků se v dramatech přetavuje ve zkušenosti, jež mohou říci něco i nám.

Divadelní festival YOUGO!, Brno, duben – prosinec 2011, www.divadlofeste.cz.

Mousefuckers, Káznice. Režie David Pizinger. Foto Jakub Jíra

Brněnská současnost bývalé Jugoslávie

O vzniku a záměrech festivalu YOUGO! jsme si povídali s dramaturgem festivalu, hercem a překladatelem Hasanem Zahirovičem, který se dlouhodobě zabývá českým a jihoslovanským dramatem.

Hasan Zahirovič při zahájení festivalu YOUGO!
Foto David Konečný

Je mezi dramatem a divadelní praxí bývalé Jugoslávie a v Česku nějaký rozdíl?

Mezi těmito dramatikami je obrovský rozdíl. Za prvé, česká divadla, přestože mají k dispozici dramata současných autorů, inscenují převážně klasiku, českou i zahraniční. Zatímco v zemích bývalé Jugoslávie se divadlo klasice vyhýbá, a to i Národní divadlo. Ročně se uvede asi osm premiér, z nichž jsou dvě nebo tři díla klasická a pět her současných. Za druhé, jihoslovanská dramatika, zvláště po poslední válce v letech 1992–1995, se zaměřuje na hry, které se osobně dotýkají obecnosti. Autoři a inscenátoři chtějí, aby publikum divadlo prožívalo.

I když jsem si myslel, že divadlo Stanislavského a jeho reálné prožívání máme už za sebou, bývalé země Jugoslávie se s válkou vrátily zase k realistickému divadlu. Nechci říct, jestli je to dobře, nebo špatně, ale u nás chodí lidé do divadla, které se týká jejich osudů a toho, co s válkou ztratili a jak mají dál existovat v obtížné poválečné situaci. Zatímco v České republice chodí lidé do divadla především za zábavou, aby se společně potkávali a zašli potom na pivo.

Jakým způsobem jsi sestavoval dramaturgii festivalu a vybíral autory a konkrétní texty pro představení?

Když jsem jako doktorand přednášel jihoslovanské divadlo na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity, měl jsem příležitost zjistit, co studenti baví a zajímá. Všechny hry vybrané pro festival YOUGO! jsou současné, vznikly nedlouho před válkou v devadesátých letech, během války nebo po válce. Mohou toho využít i herecké školy, protože texty jsou často fragmentární, jejich scény a obrazy se mohou střídát nebo přehazovat, lze dělat i velké střihy. Nejzásadnějším nárokem pro dramaturgii bylo, aby to byly hry původně přeložené a dosud neinscenované v České republice. Všechny hry jsme pro festival čerstvě překládali.

Myšlenka vzniku festivalu YOUGO! vznikla tedy na základě toho, že jsi učil předmět týkající se dramatiky jihoslovanského divadla?

Ano, nápad na vznik festivalu se zrodil na škole. Když jsem přišel do Brna, měl jsem za téma diplomové práce jugoslávskou dramatikou v Brně v meziválečné době. Byl jsem šokovaný, když jsem zjistil, že se mezi válkami inscenovalo obrovské množství jugoslávských her. To skončilo s druhou světovou válkou, poté se už v Čechách texty jugoslávských dramatiků téměř neinscenovaly. Možná i kvůli tomu jsem sem přišel, abych se naučil česky a působil jako kulturní ambasador mezinárodní jihoslovanské a československé spolupráce. Proto jsem začal s kamarády z fakulty, kteří se v dramatech vyznají, překládat současná jihoslovanská dramata. S Janou Cindlerovou jsme minulý rok uvedli text v divadle Husa na provázku *Obrazy ze stříbrného století*. A moje studentka z jihoslovanského dramatu Bára Doležalová přišla s nápadem na uspořádání festivalu YOUGO!, kde bychom mohli uvést námi přeložené hry. Festival YOUGO! tedy nevznikl během dne, připravujeme se na něj asi pět let. *Obrazy ze stříbrného století*, naše první přeložená hra, bude v prosinci vytištěna v Disku. Celkem máme asi deset přeložených her. Díky YOUGO! jsme překládání zrychlili a ujistili jsme se v tom, že je to dobrá cesta.

Představení se konají formou site-specific, každé představení se tedy hraje na jiném místě. Jakým způsobem vybíráte konkrétní prostory?

Chtěli jsme oživit Brno a zdejší kulturu. Scéna může být kdekoli. YOUGO! tedy nepřináší jen nové texty, ale oživuje i některá místa, například Starou káznici na Cejlu, bazén na Kraví hoře, střechu divadla, kavárnu. Lidé mají mít v těchto místech divadlu blíž. Místa vybíráme podle textu, ale i podle toho, že vidíme ve vybraných prostorech nějakou budoucnost. Například v káznici na Cejlu by určitě nějaké kulturní centrum mělo vzniknout. Samozřejmě si myslím, že lze hrát představení kdekoli, ale snažíme se, aby měla hra význam na konkrétním místě.

Představení *Pojďme skákat po oblacích* se mělo původně odehrávat na Výstavišti, nakonec bylo přesunuto na nádvoří kavárny Hansen. Myslíš, že se tím inscenace nějakým způsobem změnila?

Určitě se změnila, ale hra chorvatského spisovatele ze Splitu Elvise Bošnjaka *Pojďme skákat po oblacích* je fragmentární, lze u ní libovolně střídát a měnit scény, nezáleží na tom, který obraz bude první a který poslední. Text nestojí jenom na významu místa. Určitě ale bude mít jinou konotaci, každý prostor dává inscenaci trochu jiný význam. Je mi líto, že se představení neodehrává na Výstavišti, kde inscenoval svá představení ve třicátých letech E. F. Burian. Chtěli jsme Výstavišti vrátit divadelní funkci z třicátých let.

Připravila IVETA ŠEDO VÁ.

Velký spisovatel soucitu

Letos 27. října, měsíc po svých dvaosmdesátých narozeninách, zemřel dramatik, scenárista a dlouholetý dramaturg Československé (později České) televize Jiří Hubač. Tento text je pokusem o poctu velkému dramatickému spisovatelovi a zamyšlením nad jeho tvorbou.

TOMÁŠ KOLOC

Jiří Hubač se za druhé světové války (když skončila, bylo mu šestnáct let) nakazil tuberkulózou (prostředí tuberkulózní léčebny později využil jako téma filmu *Učitel tance*, 1994). Po vyléčení pracoval jako konstruktér firmy Křížík, zaměstnanec Patentního úřadu a redaktor časopisu *Technická politika*, načež nastoupil jako dramaturg a scenárista do Československé televize, kde byl zaškolen stejně starým absolventem FAMU Jaroslavem Dietlem, a jejich díla se pak (až do Dietlovy smrti) setkávala na televizních obrazovkách a také na divadelních jevištích.

Náměty kolegů z kanceláře, pozdějších koryfeů české televizní dramatiky, se staly základními významovými protipóly kvalitní televizní tvorby šedesátých, sedmdesátých a osmdesátých let dvacátého století. Zatímco Dietlovým základním dějovým schématem je spor tvrdého, ale čestného selfmademana s postavami ztělesňujícími zažitá stereotypy a moc, která za nimi stojí, díla Jiřího Hubače vždy sympatizují s lidmi slabými, a možná i beznadějnými, ale zároveň nadanými, disponujícími velkým srdcem a intuicí (těm dává většinou jména se ženskými koncovkami: Šána, Kára, Stára, Hána...), nad nimiž v prvním plánu většinou vítězí silní a úspěšní, kteří lépe ovládají pravidla tohoto zdánlivě bezskrupulózního světa.

Jako mnoho dramatiků své generace se Jiří Hubač učil na adaptacích velkých děl světové literatury: pro pražské Divadlo na Vinohradech (od jehož ředitele Františka Pavlíčka, který po roce 1970 odešel do disentu, převzal žezlo zdejšího dvorního dramatika) vytvořil legendární divadelní inscenace knih Jamese Clavella *Král krysa* (1974) a Ernesta Hemingwaye *Komu zvoní hrana* (1977), pro televizi napsal seriál podle románu Sinclaira Lewise *Arrowsmith* (1997) a později se nevyhýbal ani „lidovému žánru“ (podle detektivky Patricka Quentina vytvořil v roce 1997 televizní inscenaci *Polední žár*, podle stejného žánru z pera Jeana Laborda v roce 1999 inscenaci *Velký případ*).

Stěhovaví ptáci

Divácky nejnámějšími Hubačovými díly jsou logicky seriály: *Dobrá voda* (1983) o chovateli Hovorovi bránícím chov koní na statku, který

se tábor míru chystá přebudovat na kravín, a *Sanitka* (1985, ve spolupráci s Jindřichem Fairaizlem, který se pod seriál tehdy nesměl podepsat) o životě lékařů v pražské záchrané službě. Uměleckým vrcholem tvorby Jiřího Hubače je však bezesporu trilogie televizních her *Ikarův pád* (1976), *Tažní ptáci* (1984) a *Zima poutníků*, která nebyla kvůli smrti hlavního protagonisty Vladimíra Menšíka natočena a autor ji později pod názvem *Hodina klavíru* (2007) přepracoval pro Bolka Polívku a Pavla Lišku. *Ikarův pád* je sondou do života barového klavíristy Jana Káry (Vladimír Menšík), u něhož se roznětkou k propuknutí dědičného alkoholismu stává jeho pedantský švagr Karel Otrádovec (Čestmír Řanda). Ve druhém díle *Tažní ptáci*, odehrávajícím se již v protialkoholní léčebně, se ohnisko děje zaměřuje na pitevniho zřízence Fendrycha (Vlastimil Brodský), jemuž se alkohol stal kompenzací jeho každodenního kontaktu se smrtí. Hubač staví svůj příběh na kříži vznikajícím z vertikály velké citlivosti obou hrdinů a horizontály „špatné rodiny“ se „slušnými příbuznými“, do níž se narodili. Jejich křížem je v obou případech skrytý motiv strachu ze smrti (i Kárův otec byl hrobník, který upíjel bolest ze svého řemesla). Vodorovný horizont světa, v němž žijí, neustále bije do jejich vertikálního pohledu vzhůru, a tvoří z něj šikmou plochu. Pozemský svět si je jen vypůjčil, aby se stále podvědomě vraceli zpět: Kára s trumpetou ke hřbitovní zdi, u níž se narodil, Fendrych ke svému symbolickému přání létat, jehož výkladem je sebevražda...

Samotné názvy a reálný čas jednotlivých dílů – jarní *Ikarův pád*, podzimní *Tažní ptáci* (v nichž se „letci“ léčí odloučením od svého domova) a zimní *Zima poutníků* (kde se poutníci příliš brzy vrací do citově studeného světa) – evokují roční cyklus stěhovavých ptáků. V přepracované *Zimě poutníků*, *Hodině tance*, se prosektor Mandík (v předchozích dílech Fendrych, hraje Pavel Liška) obětuje a za cenu vlastního sebezničení si vypůjčí peníze, aby svému příteli, skladateli Stárovi (v předchozích dílech Kára, hraje Bolek Polívka) mohl koupit klavír, který Stára potřebuje ke své tvorbě, a tudíž k přežití. Tato „investice“ se proti němu (na rozdíl od původní verze) ale neobrátí;

Stára, kterého přítelova pomoc „postavila na nohy“, se zaváže splatit Mandíkův dluh za klavír a poskytne mu oporu v jeho opakovaném léčení.

Šachová pole

V dílech Jiřího Hubače se mění jména postav a zápletky, některé postavy však nesou archetypální rysy, které přechází z příběhu do příběhu. Autor tohoto zamyšlení, amatérský šachista, jim přiřadil názvy šachových figur:

Kůň chodí šikmo v neforemných obloucích. Pohyb, který je pro jiné samozřejmý, je pro něj složitý. Kůň je opilý klavírista Kára. Žokej Janýr (Ladislav Mrkvička) z *Dobré vody* pije, protože promeškal čas stát se šampionem. Abiturient Šána (Miloš Nedbal) z *Nezralých malin* (1980, pro divadlo jako *Stará dobrá kapela*, 1984) a sluha Alois (Karel Heřmánek) z *Zámku v Čechách* (1993) tak zapomínají na svou ztracenou lásku a celý svůj ztracený život.

Pěšci chodí pomalu. Nikdy nemožou zpátky. Udělají-li první krok špatně, ztratí celý život. Pěšec je manželka klavíristy Káry Marie a paní Hovorová z *Dobré vody* (obě ztvárnila Jana Hlaváčová) nebo Eliška, partnerka doktora Jandery ze *Sanitky* (Zlata Adamovská).

Střelec je cílevědomý, jezdí vždy po šikmé přímce a zná jen jedinou barvu – bílou nebo černou. Střelec je strýc Karel Otrádovec z *Ikarova pádu* a *Tažných ptáků*, Klára (Stella Zázvorková) z *Lístku do památníku* a producent Kuhn (Robert Klepl), který ve wintonovském filmu *Všichni moji blízcí* (1999) zmizí po vyhlášení války s penězi svého svěřence, židovského hudebníka, do Paříže, čímž mu odřízne poslední cestu ke svobodě, a tak ho odsoudí k smrti.

Dáma je nadaná velkou silou pomoci, již může zvrátit celou partii. Dámy jsou doktor Jandera ze *Sanitky* (Jaromír Hanzlík), tanečnický Richard Majer z *Učitele tance* (Martin Dejdar) a britský bankéř Nicholas Winton, který zachraňuje židovské děti, ze *Všech mých blízkých* (Rupert Graves). Tento archetyp objevíme i v Hubačově divadelní hře *Dům na nebesích* (1980, do formy televizního filmu přepracováno pod názvem *Jedna kočka za druhou*, 1993), v níž je hospodská Klára nucena uvádět na prahu míru činy svého bratra, jeho neurotické

snoubenky a svého nevlastního otce, stárnoucího donchuána. Také ve hře *Generálka* (1986, jako televizní inscenace *Generálka Jeho Veličenstva*, 1995), apokryfu o statečné babě Josefíně Pontiové, chrání hlavní hrdinka člověka velice, velice zranitelného. Je jím zmoudřelý imperiální zbabělec Napoleon I., který na sklonku života vysekává své kuchaře tento nádherný kompliment: „Pontiová, jsou chvíle, kdy čerstvá mrkev a legrační ksicht jsou důležitější než bojové vítězství.“ Největším mystériem do poznání, že je třeba pomáhat, a nikoli opovrhovat, je pak postižená *Fany* (1995). (Všechny tři jmenované ženské hlavní role napsal Jiří Hubač pro Jiřinu Bohdalovou.)

Dáma je figura, která v případě, že je to potřeba, obětuje vše: tak jako prosektor Fendrych (později Mandík) ze *Zimy poutníků* (respektive *Hodiny klavíru*), Klára z *Domu na nebesích* (respektive *Jedné kočky za druhou*), v minutě soucitu a pomoci zaplatí za svého otčíma dlužné alimenty celoživotními úsporami, které měla připravené na koupi domu, v němž žije její rodina. Dřívější voják RAF a nynější holič Vilda Semerád (Josef Dvořák) z inscenace *Hřbitov pro cizince* (1991) obětuje za beznadějný pokus o postavení pomníku padlým kamarádům ve stalinském Československu padesátých let svou svobodu.

Dámy jako abiturient Beďar (Ota Skleněka) z *Nezralých malin*, hraběnka Lansdorfová ze *Zámku v Čechách* (Jiřina Jirásková) nebo důchodce Hána z *Babího léta* (2001, poslední role Vlastimila Brodského) pak obětováním všeho svého materiálního zázemí alespoň zážehnou v okolním skomírajícím světě radost.

Ceny, které Jiří Hubač za své dílo získal – patří mezi ně i Český lev za nejlepší scénář roku 2001 (*Babí léto*) nebo Zlatá palma z festivalu v Monte Carlu za *Tažné ptáky* – jsou jen vnějšími znaky největšího úspěchu, kterého jako autor dosáhl. Že totiž po zhlédnutí jeho příběhů se divákovi (byť třeba i jen na malou chvíli) zdá, že svět i on sám se změnili...

Text ve zkrácené podobě vyšel v internetovém deníku Britské listy.

Tomáš Koloc (1977) je publicista, básník a překladatel.

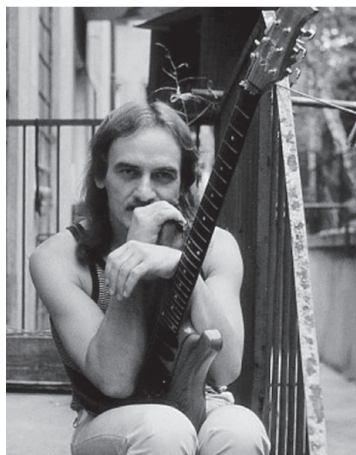
Návrat kytarového kouzelníka

Nová sólová deska Miloše Makovského znovuobjevuje všestranný talent vyhlášeného mistra zvuku. Dříve však excelentního muzikanta.

JIŘÍ PLOCEK

Zatímco jiní kytaroví mistři studovali konzervatoř, Miloš Makovský (1957) absolvoval nábytkářskou průmyslovku. Tak to u rockových muzikantů obvykle chodí. Jejich cesta nemá co dělat s běžnou profesní kariérou. Je založena na vnitřním náboji, který je neslučitelný s kazajkou osnov.

V rocku nezřídka najdeme i absolventy technických oborů, jako by právě ony v nich vybudily niternou potřebu kompenzace. Miloš Makovský počátkem osmdesátých let pracoval jako geodetický figurant s kamarádem inženýrem Vilémem Majtnerem, excelentním brněnským zpěvákem a baskytaristou. Na mimo-brněnských štacích plnili k nelibosti svých kolegů týdenní pracovní

Miloš Makovský. Zdroj www.bandzone.cz

plán za tři dny, aby se mohli dříve vracet domů a zkoušet se skupinou Electriss. Oba se později sešli i ve slavné kapele Synkopy 61. Miloš Makovský však vyrůstal

v muzikantskou osobnost s širším záběrem, než byl poprockový reper-toár Synkop. V roce 1986 založil hardrockovou skupinu Taxi, virtuózní formaci s vlastní tvorbou. Byl členem novátorské folkové skupiny Pojazzie. Do povědomí širšího publika se zapsal v druhé polovině osmdesátých let především jako neobyčejně invenční spoluhráč písničkáře Slávka Janouška.

Po roce 1990 se zdálo, že nic nestojí v cestě kytaristově seberealizaci. Petr Janda jej zařadil do výběru *Čeští mistři rockové kytary* (1992). Miloš Makovský natočil s Taxi desku. Jenže ta nakonec nevyšla, protože zkrachoval vydavatel. Objevila se až v roce 2008. Další ránou byl zdravotní problém s levou rukou a konec aktivního hraní.

Naštěstí bývalý spoluhráč ze Synkop, zpěvák a klavésista Oldřich Veselý, nabídl Makovskému práci ve svém studiu. Ten se do ní zakoušel se svou houževnatostí a důsledností natolik, že dnes patří k vyhlášeným zvukařům a na svém kontě má širokou paletu hudby – od digitálního zpracování Janáčkových fonografických záznamů lidových písní až po alba sourozenců Ulrychových. Co všechno lze dokázat s nábytkářskou průmyslovkou!

Vedle studiové práce Miloš Makovský nepřestal tvořit, rozvíčovat ochromenou ruku a věřit v návrat. Malému zázraku se podobala zpráva, že natočil sólové CD a dokonce, že jej při křtu uvede živou muzikou. Po dvaceti letech. To se také stalo 6. října v Brně.

Skupina Miloše Makovského se symbolickým názvem Naopak zahrála několik skladeb z jeho CD *Neopak* (FT Records). Náročná hudba, pohybující se na pomezí jazzrocku a hardrocku a evokující tvorbu velkánů typu Jeffa Becka, Stevea Vaie, Joea Satrianiho, Ala Di Meoly a dalších, stvrdila současně Makovského originalitu a kytarové umění, s nímž působil na své posluchače už před třiceti lety. V době, kdy uzavřen ve světě reálného socialismu neměl přímý kontakt s velkými inovátory, šel svou vlastní cestou a dosáhl evropské úrovně. Podobně jako další solitér – Dáša Voňková. Nevím, nakolik se vrátí Makovského živá muzika, ale jisté je, že na svět přišlo CD s kytarovými party, jež nemají u nás mnoho rovných.

Evropský moravský Slovák

První říjnovou neděli se v Kněždubu konal velký folklorní koncert a už předtím byla 23. září v pražské Valdštejnské jízdárně otevřena výstava. Obě spojuje jméno malíře Joži Uprky (1861–1940), jehož stopadesáté výročí narození si připomínáme 25. října.

JIRÍ PLOCEK

Kněždubský rodák pocházel z rolnické rodiny a nadání podědil po otci, lidovém malíři. Spolu s mladším bratrem Františkem (pozdějším sochařem) se rozhodl pro dráhu výtvarného umělce. Studoval v Praze, poté od roku 1884 tři léta v Mnichově, kde spoluzaložil spolek „Škréta“. V něm se sešel například s Alfonsem Muchou či Antonínem Slavíčkem. Prvně jmenovaný se mu stal celoživotním přítelem a pomáhal mu také za stipendijního pobytu v Paříži v letech 1892–1893. Tam Joža Uprka získal první mezinárodní uznání – jeho obraz *Pout' u svatého Antonínka* byl v roce 1893 oceněn na prestižním pařížském Salónu. Za tohoto pobytu si také moravský malíř upevnil svůj již dříve se rozvíjející styl, který směřoval ke světoznámému impresionismu. Patřil tak mezi první české impresionisty.

Dráha talentovaného malíře však nebyla jednoduchá. Zpočátku se protloukal, obrazy

od něj kupovali přátelé, občas se mu podařilo získat zakázku pro kostelní výzdobu. Jeho renomé však začalo narůstat po pařížském pobytu. O tom svědčí i návštěva proslulého francouzského malíře Augusta Rodina na Slovácku v roce 1902, kdy se na popud přátel Zdenky Braunerové a Alfonse Muchy setkal právě s Uprkou.

Uprka žil ze vztahu ke svému rodnému kraji, ať už v umělecké tvorbě či společenském angažmá. Na přelomu 19. a 20. století patřil k národopisně orientované skupině intelektuálů sdružených v takzvané „Suchovské republice“. V Brně spoluzaložil Klub přátel výtvarného umění, a když se v roce 1907 zakládalo Sdružení výtvarných umělců moravských, stal se jeho prvním předsedou. Podobně se angažoval i na Slovensku (v roce 1925 byl zvolen předsedou Sdružení slovenských umělců). Později se stal vůdčí postavou Moravsko-slovenské společnosti. Z ní se ještě před druhou světovou válkou

stal spolek Národopisná Morava, v němž vůdčí roli hrál malířův syn Jan. Za protektorátu bohužel nechvalně proslul proněmeckou orientací a pokusem o připojení moravského Slovácka ke Slovensku. V proslovenské orientaci, která je tak přirozená pro východomoravské oblasti (příbuznost jazyková i kulturní), lze hledat kořeny těchto aktivit. Vymezení se vůči centralistické Praze má svou logiku dodnes, stejně jako je na druhé straně ošidná hra na ryze separatistickou kartu.

Jožu Uprku ale nelze jednoduše směřovat s protektorátními aktivitami. Těch se už nezúčastnil. Pro něj prvním a posledním byl vztah k rodnému kraji, k jeho tradici a výtvarné inspiraci. Jeho dílo je jedním dechem výtvarným par excellence (byť konzervativnějšího ražení), stejně jako unikátním folkloristickým dokumentem. Nejslavnější Uprkův obraz *Jízda králů* (1897) toto spojení dokonale symbolizuje.

Joža Uprka, *Do pola*, 1900. Zdroj www.flickr.com

Literární ukázka

Antonín Přidal (1935), spisovatel, autor rozhlasových pořadů, překladatel a vysokoškolský profesor, uspořádal soubor esejů, v němž propojuje komentované (a citované) knihy s dalšími tématy literárními i historickými. Přinášíme ukázkou z nové knihy

Potulky knihami a časem, která vyšla v brněnském nakladatelství Barrister & Principal a vznikla na základě stejnojmenného rozhlasového cyklu vysílaného v letech 2002–2008.

Potulky knihami a časem

„Kdykoli jsou police v Knihovně nebes plné a objeví se nová cenná kniha, všechny svazky nebeské sbírky se k sobě přitisknou a udělají pro ni místo,“ říká se v jedné hebrejské legendě. Sláva tomu zázraku na výsostech! Stokrát sláva.

V knihovnách mimonebeských to chodí jinak. U přeplněných polic stojí s novou knihou v ruce smutná postava. Pozemšťan odsouzený k tomu, aby soudil, rozsuzoval, vyřazoval a vysídloval, ne-li zapuzoval. Je to akt hrozný a potupný pro obě strany. Jako by za každého nového novorozence musel odejít ze světa někdo narozený dříve. Známe nešťastníka, kterého boj o přežití v regálech bolí stále víc. Poražené knihy by rád umístil v nějaké invalidovně, ale ve skutečnosti je odklízí do temnice. Jak jinak nazvat to, že je odnáší k šatníku a jednu za druhou klade na temné dno pod své svršky? Na rozdíl od kalhot a kabátů jsou tam internovány takřka doživotně, protože knihy se liší od svršků tím, že je člověk nepotřebuje vytahovat a užívat v pravidelném cyklu. Změna počasí ani střídání ročních dob ho nenutí, aby se rozhodl jednou pro ty, podruhé pro ony. Není tajemstvím, že většina knih, bez kterých si své obydli a svou

budoucnost nedokáže představit, leží v policích nehnutě den za dnem, nezřídka rok za rokem. Tak proč tedy...?

Protože.

Protože co není nadbytečné v nebeské knihovně, nemůže být zbytečné ani tady dole. Zbytečné jsou jen otázky jako: To všechno, co máte v knihovně, jste přečetli? Stihnete to do konce života? Proč vlastně máte tolik knih, když je nestačíte číst?

Přesto existují odpovědi. Anatole France:

Posmívali se bibliofilům, a možná že koneckonců zavdávají příčinu k posměchu; tak je tomu se všemi zamilovanými. Mělo by se jim však spíše závidět, poněvadž si okrášlili život dlouhou a pokojnou rozkoší. Domnívám se, že je zmateme, řekneme-li jim, že své knihy vůbec nečtou. Avšak jeden z nich odpověděl bez rozpaků: „A vy jíte na své staré majolice?“

Alberto Manguel, autor knih *Dějiny čtení* a *Knihovna v noci* (povinná četba pro začínající i končící knihomily):

Lidé, kteří mě navštěvují, se mě často ptají, jestli jsem přečetl všechny své knihy; obvykle jim odpovídám, že jsem určitě každou z nich otevřel. Faktem je, že aby byla knihovna, ať už jakkoli rozsáhlá, k užítku, není třeba číst ji celou; každý čtenář těží z křehké rovnováhy mezi vědomostí a nevědomostí, vzpomínkou a zapomenutím... Nemám žádný pocit viny ohledně knih, které jsem nečetl a možná nikdy číst nebudu; vím, že moje knihy jsou bezmezně trpělivé. Budou na mě čekat až do konce mých dnů. Nechtějí po mně, abych předstíral, že je všechny znám.

Umberto Eco:

Já mívám dvě odpovědi. Ta první je: „Ne, toto jsou jenom knihy, které musím přečíst příští týden. Ty, co jsem už přečetl, jsou na univerzitě.“ A druhá odpověď: „Nečetl jsem žádnou z těchto knih. Proč bych si je jinak nechával?“ ...Všichni máme doma desítky, stovky nebo dokonce (je-li naše knihovna účtyhodná) tisíce knih, které jsme nečetli. A přesto jednou vezmeme tyto knihy do ruky a uvědomíme si, že je již známe. Takže? Jak známe knihy, které jsme nečetli? První vysvětlení je okultní a já ho nepodporuji: z knihy se k nám šíří vlnění. Druhé vysvětlení:

není pravda, že jste v průběhu let tu knihu neotevřeli; mnohokrát jste ji přemístili, možná v ní dokonce i listovali, ale nevzpomínáte si na to. Třetí odpověď: během těch let jste četli kupu knih, které tu knihu citovaly, takže se vám postupně stala známou. Existuje tedy několik způsobů, jak něco vědět o knihách, které jste nečetli. Naštěstí! Jak jinak bychom našli dost času, abychom si stejnou knihu přečetli čtyřikrát?

Naneštěstí nejde jen o to, jak najít čas. Nebo za jakou cenu vybojovat místo v polici. Další boj zuří o místo jinde a ti starší z vás tuší kde. O místo v paměti. Protože paměť je s přibývajícím věkem jako dům, který by rád pojal co nejvíc hostů, a má jich čím dál méně. Někteří se nezdrží tak dlouho, jak se myslelo. Jiní zmizí, sotva se ukázali na prahu. Často zůstávají ti, kteří nejsou vítáni a byli by postradatelní. Dům si však nemůže poručit, kdo protivný by měl vypadnout a kdo blahodárny ne. Dům by potřeboval vědět, který host mu kdysi způsobil velkou radost a proč. Ví, že se od něj hodně dověděl, ale neví, jak se přesně jmenoval a ve které polici by mohl být.

Paměť zrazovala i tak velkého ducha, jako byl esejista Michel de Montaigne. „Slouží mi, kdy chce ona, ne kdy chci já,“ zehral na ni a přiznával, že někdy mu z ní vypadáva nejen to, co přečetl, ale i co sám napsal. Jeho trápení připomněl po staletích profesor literatury Pierre Bayard, když v roce 2007 napsal dlouhý esej *Jak mluvit o knihách, které jsme nečetli*.

Podráždil jednak ty, kdo si přečetli pouze pohoršlivý název a zbytkem se zabývat odmítli, jednak svědomitější čtenáře, kterým se jeho záběr zdál příliš úzký a závěry přehnané. Bayard má pravdu, že nikdo nemůžeme přečíst všechno a že často potřebujeme komunikovat o knihách, které známe povšechně a z druhé ruky. (Studenti a učitelé o tom vědí svoje. Další skupiny si doplňte.) Co tento pedagog doporučuje, je drzé, ale upřímné: abychom se za to nestyděli a vzepřeli se všeobecnému pokrytectví, které z četby (i kdyby předstírané) dělá výlučnou značku kultivovanosti. Jací skutečně jsme, je přece důležitější, než jak se snažíme vypadat, říká Bayard. Představa, kterou nám vnucuje rodina a škola – že vzdělání musí být bez mezer – je představa iluzorní.

Právě osvobození od této tyranie nám pomůže „být jednoduše sebou samými“. To je slibná vyhlídka, daleko slibnější než Bayardova vize, že „mluvení o knihách, které jsme nečetli, představuje skutečnou tvůrčí činnost“, protože prý tak vynalézáme knihu i sebe samé... Ještě štěstí, že knihy, o které se při svých úvahách opírá, nevynalezl, ale opravdu přečetl. Snad i proto jsou jeho postřehy o čtení lepší než ty o nečtení. Neušlo mu například, že ani četbou se nezmočujeme knihy spolehlivě a natrvalo. Čteme ji přes filtr svých dojmů, představ a návyků, takže obraz, který si o ní utváříme, se nemusí kryt s úmyslem autora ani s vnímáním jiných čtenářů. Je nejistý a časem se mění. Dokonce rozostřuje.

(...)

Naštěstí nečteme vždycky jen pro budoucnost. Četba nám naplňuje chvíle a hodiny, jejichž cena se nezmenšuje tím, že zkrátka budou minulostí. Je mnoho takových zážitků v proudu života, možná většina, a zážitky nad otevřenými knihami k nim patří, i když se jim Bayard zrovna nevěnuje. Nemohou nám všechny vydržet v paměti, ale to, co po nich zůstává, nejsou neurčitě stíny. Jsou to měkká, teplá světla.

Montaigne se začal bránit zapomínání tak, že na konec každé knihy připsal datum, kdy ji dočetl a stručnou poznámku o představě, kterou si z ní o autorovi odnesl. Měl pak jistotu, že knihu už nikdy neotevře jako novou a neznámou.

Na tom je vidět, jak je dobré mít starší knihy doma a nemuset za nimi do veřejných knihoven, které by naše závěrečné přípisů ne-trpěly. Kromě toho knihu, kterou si (včetně autora a názvu) pamatujeme tak matně, že si ji nepamatujeme skoro vůbec, je lepší hledat očima ve vlastních policích než tápáním v zamlžených prostorách hlavy. Vždycky je naděje, že po dlouhém pátrání zahlédneme v hustých řadách hřbetů něco, co by mohla být ona, anebo narazíme na jinou, která nám vypadla z paměti ještě dřív a tím zajímavěji teď vypadá – jako zapomenutá láska, která po léta čekala v ústraní, neodrazena tím, že k nám nedoléhalo její volání. Je zkrátka více věcí mezi námi a knihami, než se nezúčastněným pozorovatelům zdá.

Literární police

Karel Piorecký

ČESKÁ POEZIE V POSTMODERNÍ SITUACI

Academia 2011, 300 stran.

Karel Piorecký je vědeckým pracovníkem Ústavu pro českou literaturu AV ČR. Věnuje se zejména dějinám poezie 20. století. Spolu s Karlem Šiktancem sestavil antologii *Nejlepší české básně 2009* (Host 2009). V novém titulu představuje generaci básníků, kteří vstoupili do literatury v devadesátých letech. V souhlasu s Miroslavem Balaščíkem shledává, že v poezii tohoto období „lze nalézt všechny druhy

tradičních poetik (od surrealistů přes dekadenty a mystiky až k civilistům)“. Vytváří typologii, ve které zkoumá přílehlavost tradičních konceptů lyriky. K lyrickým typům přiřazuje osobnosti tehdejší mladé poezie; spirituální poezii nahlíží na básních Pavla Petra, Petra Čichoně či Pavla Kolmačky, poezii věcnosti reprezentují Petr Motýl, Michal Šanda, Petr Hruška, a imaginativní typ lyriky Jaromír Typlt či Tomáš Přidal. Čtenářská poutavost je jistě dána jednak blízkostí popisovaného období, ale také prolínáním přístupů literární historie s uvažováním literárněkritickým.

-pk-

Étienne de La Boétie

ROZPRAVA O DOBROVOLNÉM OTROCTVÍ

Překlad Zdeněk Rucki,

Rybka Publishers 2011, 104 stran.

Téměř pět set let starý text Étienne de La Boétie, francouzského soudce, spisovatele, anarchisty a blízkého přítele humanisty Michela de Montaigne, je do češtiny přeložen vůbec poprvé. Má se za to, že jej autor napsal již ve svých osmnácti letech, nejpozději však ve dvaadvaceti. Kniha obsahuje krátkou obžalobu absolutismu, poté si pokládá otázku po legitimitě jakékoliv autority a snaží se analyzovat důvody, které vedou k tomu, že se lidé autoritě dobrovolně podrobí. Autor tvrdí, že tyranů by nebylo, kdyby jim lidé nedávali moc. La Boétie se tak stává jedním z raných zastánců občanské neposlušnosti a nenásilného odporu.

-ms-

Goran Vojnovič

PROČ NA TEBE KAŽDEJ SERE ANEB ČEFUROVÉ, RAUS!

Překlad Aleš Kozár,

Dauphin 2011, 248 stran.

„Čefur je osoba, která žije na území jistého státu, ale není příslušníkem tamní národnostní majority... Milují pohodlný život, nadávají, mají rádi alkohol, něžné pohlaví, fotbal. Zbožňují kýč a zlaté řetězy.“ Román slovinského autora a filmového režiséra Gorana Vojnoviče přibližuje prostředí přistěhovalců z jižních zemí bývalé Jugoslávie, kteří nejsou většinovou společností akceptováni, podobně jako v Čechách Romové. Příběh je psán z pohledu mladíka, jehož rodina pochází z Bosny, ze země, kde „lidi

-jp-

obtěžně seženou víza než diplom, ale z víz maj větší užitek“. Marco se nedokáže přizpůsobit slovinské společnosti, pocit vykořeněnosti ho ale neopouští ani u jeho prarodičů v Bosně. Román odkrývá citlivé téma lidí, kteří museli utéct před válkou a zničenou zemí, ale nejsou schopni nalézt v novém státě svůj domov.

-iš-

Pier Paolo Pasolini

ZURIVÝ VZDOR

Překlad Tomáš Matras,

doslov napsal Martin C. Putna,

Fra 2011, 170 stran.

Proslulý italský filmový režisér po sobě zanechal i rozsáhlé dílo literární. Zprvu komunist, později osamělý intelektuál, atakoval jako „korzár“ povrchnost a faleš. Proto se první část esejů v knize nazývá *Korzárské spisy*, zatímco druhá *Luteránské listy*. Pasolini vede vášnivě polemiky, v nichž kritizuje italský fašismus, katolickou církev, demokracii v područí buržoazie, bezuzdný konzumerismus. Jeho slova mají ostré hrany, avšak jejich radikalismus nemůže přebít bytostný humanismus autorů. Čteme-li je dnes s odstupem 36 let, zdá se, že některé formulace byly napsány včera. A některé jsou trefné. O revolučních dějích z přelomu 60. a 70. let v esejí o symbolice dlouhých vlasů čteme: „V letech 1968–1970 se mluvilo hodně, až moc, skoro bychom se bez toho obešli. Tehdy byly položeny základy mnohomluvnosti a verbalismus se stal novým *ars retorica* revoluce (levičáctví je verbální nemocí marxismu!).“

-jp-

Peter S. Beagle

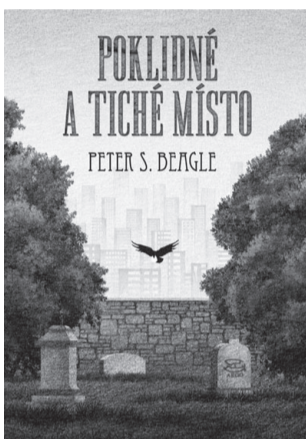
POKLIDNĚ A TICHÉ MÍSTO

Překlad Veronika Volhejnová

Argo 2011, 216 stran.

„Co se stane s mrtvolama, když umřou, když umřou? Odletějí do nebe, tam koná se Miss mrtvol,“ zpívá ve svém hitu dívčí skupina Nightstars a stejnou otázku si klade ve své prvotině americký spisovatel Peter S. Beagle (1939). Podle něho se posmrtný život od toho zdejšího zas tolik neliší – přinejmenším v tom, že záleží především na nás, jak ho prožijeme. Na jednom z newyorských hřbitovů se sejde nesourodá skupina outsiderů a během jednoho léta zažije řadu nadpřirozených příhod. Román je navzdory všudypřítomnému černému humoru neobyčejně pozitivní a překvapuje empatií a nadhledem, vzhledem k tomu, že ho autor napsal v pouhých dvaceti letech. Děj je poměrně jednoduchý a předvídatelný, síla knihy je v důsledně lyrickém vidění světa, které se nevyhýbá ani těm nejprofánnějším jevům. Auto-rovy vtipné glosy mají zásluhu na tom, že ani nejbizarnější momenty nepůsobí násilně. Nakladatelství Argo ve své edici Fantastika zachraňuje mnohé resty (v tomto případě půl století staré); také Beagle podává důkaz, že žánr fantasy nemusí vždy znamenat tupou rytírnou pro frustrované aťáky, kteří dokáží snít jen tehdy, když jim představy někdo dodá na klíč.

-jg-

kulturystyka

LITERATURA

18. října 2011 od 19.30 bude číst své texty v kavárně Fra (Praha, Štefánikova 15) slovenský básník a nakladatel **Erik Jakub Groch**, autor knih *Súkromné hodiny smútku*, *Tuláček a Klára* nebo *Druhá navíta*.

19.–21. října 2011 pořádá literární revue Protimlup pátý ročník **Mezinárodního literárního festivalu**. V antikvariátu Fiducia a na dalších místech v Ostravě

vystoupí např. Básník Ticho, Jiří Dědeček, Tomáš Vašut, Ales Razanav, Pavel Göbl nebo Bob Hýsek.

HUDBA

4.–5. listopadu 2011 se v Praze v Divadle Archa koná festival a výstava **Pocta českému undergroundu**. Vystoupí The Plastic People of The Universe, Milan Knížák & Aktual a další.

Ve dnech **13.–27. října 2011** se v nejnámějším pražském jazzovém klubu Reduta uskuteční již 33. ročník **Mezinárodního jazzového festivalu**. Mimo jiné vystoupí mezinárodní čtyřicetičlenná skupina East West European Jazz Orchestra, srbské Trio Balkan Strings

vedené Zoranem Starcevicem a gospelový zpěvák původem z Chicaga Brian Fentress.

VÝSTAVY

22.–23. října 2011 pořádá Alšova Jihočeská galerie v Hluboké nad Vltavou **Dny otevřených ateliérů**. Osm desítek jihočeských výtvarníků pozve o víkendů veřejnost na prohlídku svých tvůrčích děl.

Do 30. října 2011 je v brněnském pavilonu Anthropos k vidění výstava černobílých fotografií velkých formátů, které ukazují architektonické bohatství Káhiry. Výstavu s názvem **Káhira – skrytý půvab islámské architektury** pořádá Moravské zemské muzeum

ve spolupráci s Českým egyptologickým ústavem FF UK.

Do 30. října 2011 lze navštívit Památník Velké Moravy ve Starém Městě, který připravil výstavu **Vampyrismus**, věnovanou specifickým nálezhům velkomoravských pohřbů, které se vymykají běžnému pohřebnímu ritu 9.–10. století – hrobům tzv. vampýrů.

12. října 2011 – 5. února 2012 bude probíhat v brněnské Wannieck Gallery výstava současné české malby s názvem **Česká malba generace nultých let 21. století**. Výstava je koncipována jako srovnání ještě studujících výtvarníků s již zavedenými autory.

INZERCE

Markéta Irglová ANAR

Anar znamená persky granátové jablko. První sólový projekt Markéty Irglové je až na jednu píseň výhradně její autorskou záležitostí. Po světově úspěšné spolupráci s Glenem Hansardem dokazuje mladá česká písničkářka, že má i sama co říci. Na albu hostuje iránská hudebnice Aida Shaghasemi.

kat. č. MAM660-2

www.indiesrec.eu

myGEM®
Intelligent Software Solutions
www.mygemsoft.com

Otázka pro:

Petru Texlerovou

Pokud se cizinec rozhodne v České republice požádat o mezinárodní ochranu (o udělení azylu), musí tak učinit ústně nebo písemně. Podmínky komu, kde a jak může být azyl udělen, upravuje zákon o azylu č. 325/1999 Sb. Následně se žadatel o mezinárodní ochranu (uprchlík) přemístí do přijímacího střediska, které provozuje Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra ČR. V současné době jsou přijímací střediska na jihu Moravy v Zastávce u Brna a v Praze-Ruzyni v prostorách letiště. Přijímací středisko nesmí žadatel opustit, dokud nejsou provedeny a skončeny identifikační úkony, současně je cizinec podroben lékařskému vyšetření a je mu vystaveno vízum opravňující jej k pobytu v České republice.

Po skončení povinného pobytu v přijímacím středisku se žadatel o mezinárodní ochranu přemístí do pobytového střediska („uprchlického tábora“), případně odchází žít do soukromí. V současné době SUZ MV ČR provozuje a spravuje dvě pobytová střediska, v Kostelci nad Orlicí a v Havířově. Pobyt v těchto střediscích podléhá ubytovacímu řádu. Pracovníci SUZ zde svým klientům zajišťují základní služby a podmínky k životu. Jsou zde přítomni

Jak vypadá život uprchlíka z jiné země po příchodu do České republiky? Jaké kroky musí udělat a jaká je pravděpodobnost, že v naší republice bude moci zůstat?

sociální pracovníci, psychologové, pravidelně sem dojíždějí pracovníci neziskových organizací, kteří žadatelům o mezinárodní ochranu pomáhají překonat obtíže spojené s nestandardní životní situací.

Důvody k udělení azylu jsou opět vymezeny zákonem. Jsou to: pronásledování z důvodu uplatňování politických práv a svobod, případy odůvodněného strachu z pronásledování z důvodu rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k sociální skupině nebo pro politické názory. Dalšími důvody pro udělení azylu jsou důvody humanitární či sloučení rodiny.

V posledních letech cizinců žádajících v České republice o mezinárodní ochranu ubývá. Podrobněji je možné se s tímto fenoménem seznámit ve statistikách, které pravidelně na svých webových stránkách zveřejňuje Odbor azylové a migrační politiky MV ČR, který rozhoduje o udělení, či neudělení azylu v České republice.

Život žadatele o mezinárodní ochranu v České republice a potažmo i v Evropě není jednoduchý. Záleží na cizincově motivaci a schopnosti přizpůsobit se životním podmínkám, současně zde velkou roli hraje jeho očekávání, které často narazí na tvrdou realitu jazykové bariéry nebo stále obtížnějšího uplatnění na pracovním trhu.

Petra Texlerová (1979) je sociální pracovníce Organizace pro pomoc uprchlíkům.

FEJETON VERONIKY DOPITOVÉ

Moře za ostnatým drátem

Divka z Tallinnu. Foto Bernard de Hepece

Někdy potřebujeme pryč. Ven, nejlíp k moři. Ta věčná touha Čechů, dávný sen. Naštěstí to není tak složité. Patnáct hodin v autobuse s 51 sedadly, s místenkou číslo 53. Setkali jsme se v Tallinnu, na půl cesty. Projeli jsme Estonsko, Lotyšsko, Litvu a Polsko. Na cestách je nejkrásnější setkávání. S lidmi, s městy, s krajinou.

Samozejmě, v každém městě je třeba najít dobrou hospodu. Podvědomě přitahování k moři jsme objevili starý anglický dvouposchodový autobus na pobřeží. Recyklovaná hospoda je to pravé místo. Kazetáky, klávesnice počítačů a všelijaký binex jsou přetaveny v celkem pěkné stoly a lavice, plastové barely se po sečtení rozsvítily tlumeně barevně. A každý použítý kelímek a plechovka tu mají vyhrazené místo. Spotřebovat, použít. Všichni jsou přátelští, všichni vypráví. O vztazích s Ruskem, s Finskem, o změnách ve své zemi, o sobě.

Doma prohlížím fotky a snažím se vzpomínat na všechny zážitky. Vlastně, náš výlet začal ve věznicí Patarei. Za určitý obnos může turista za pár hodin vyslechnout obvinění, rozsudek i absolvovat trest. Radši venku popijme

pivo a koukáme na moře. A říkáme si, že už tenhle výhled přes ostnatý drát z budovy se zdmi dva metry širokými, která sloužila stejnému účelu od roku 1919 do roku 2004, byl dostatečným trestem.

Přemýšlím o svobodě člověka. O svobodě vyjádřit se. O úskalích jazykových bariér, nedorozumění, různém vnímání významu slov. Sedím na pláži, koukám na moře a říkám si, že věznem je člověk svým, nejvíc ze všeho.

Přišla holka, docela malá, v ruce dva klacky. Jeden mi dává a povídá pojď si se mnou hrát. Vstávám, beru nabídnutou zbraň a pouštím se do boje. Je celkem pohotová, musím se bránit. Já se snažím být opatrná, ona je bojovnice. Nechce se vzdát, nechce přestat. Je s ní docela legrace, pořád mi něco povídá. Pak si hrajeme v písku, já taky vyprávím, ona poslouchá. Mluví česky, ona estonsky. Nerozumí mi ani slovo, stejně jako já jí.

Jedna z posledních zastávek je polský Auschwitz-Birkenau. Nejdeme dovnitř a mlčíme. Zase ostnatý drát. Země je prosáklá utrpením. Vzpomínám na tu malou holku v Estonsku a znovu přemýšlím o nedorozumění...

KALENDÁRIUM

bylo

19. října 1747 vydala Pražská univerzita nový vysokoškolský studijní a zkušební řád, který více přibližoval vysokoškolské studium potřebám tehdejšího života. Zkracoval filosofická studia na dva roky, na lékařskou fakultu zaváděl výuku fyziky, botaniky a chemie, na právnickou fakultu výuku trestního a státního práva a na filosofickou fakultu přednášky z matematiky a etiky. Dozor nad univerzitou přebíral pražský arcibiskup (oslabení pozic jezuitů). Promoce, dříve konané jednou za 5–6 let, se organizovaly každoročně, začalo vydávání vysokoškolských učebnic. Univerzity se postupně věnovaly i vědeckému bádání.

21. října 1833 se ve Stockholmu narodil Alfred Nobel, chemik, který proslul jako vynálezce dynamitu a zakladatel Nobelovy ceny. Ta je v oblasti fyziky, chemie, medicíny, literatury a míru udělována od roku 1901.

20. října 1853 se narodil francouzský básník Arthur Rimbaud.

24. října 1929 krachem na newyorské burze (tzv. černým pátkem) začala světová hospodářská krize, jež poněkud opožděně (na jaře 1930) zasáhla rovněž ČSR. V roce 1932 poklesla průmyslová výroba na 63,6 %, a na jaře následujícího roku dokonce na 60,2 %. Krize silně otřásla celou společností a sociální nejistota nahrávala nejen radikálním stranám, ale všem zastáncům silné státní intervence.

17. října 1931 byl Al Capone, jeden z nejznámějších šéfů organizovaného zločinu působících v USA, usvědčen z krádeží daní.

27. října 1945 byla v Praze zřízena Akademie múzických umění (zrušená mistrovská škola státní konzervatoře hudby).

25. října 1948 Národní shromáždění přijalo zákon č. 247 o táborech nucené práce (TNP); do konce roku 1948 byly zřízeny tři TNP v českých zemích a tři na Slovensku, v roce 1949 vzniklo dalších 27 táborů (zároveň sedm jich bylo zrušeno). Do roku 1953 prošlo TNP na 23 tisíc neprávem postížených občanů.

28. října 1956 vyšlo 1. číslo časopisu Svědectví, exilového čtvrtletníku pro politiku a kulturu, redigovaného v češtině a slovenštině; byl vydáván nejprve v New Yorku, od roku 1960 v Paříži. Časopis řídil Pavel Tigrid. Do listopadu 1989 vyšlo 90 čísel.

22. října 1962 byla Jeanu Paulu Sartrovi udělena Nobelova cena za literaturu, autor ji ale vzápětí odmítl, protože si jako spisovatel uchoval integritu a nemusel být zavázán jakékoliv instituci. Z politických důvodů cenu odmítl v roce 1958 také Boris Pasternak, neboť byl obviněn ze zrady bolševické revoluce.

MÁM ZÁJEM O PŘEDPLATNÉ KULTURNÍCH NOVIN

Roční (čtrnáctideník – 26 čísel, 12 stran) **650 Kč**

Jméno

Příjmení
(firma)

Adresa

PSČ

E-mail:

Datum

Podpis

KULTURNÍ NOVINY 9/2011.

Vyšlo 17. října 2011.

Vydavatel: Kulturní noviny – vydavatelské a mediální družstvo, Bratislavská 48, 602 00 Brno.

Registrace periodického tisku:
MK ČR E 19722, ISSN 1804-8897.

Redakce: Jiří Plocek – šéfredaktor,
Veronika Dopitová, Martina Schneiderová,
Iveta Šedová, Jakub Grombří, Petr Kovář.

Korektury: Světlana Kopřivová,
Martina Vohrálková.

Typografie: Miroslav Švejda.
Návrh logotypu: Pavel Brabec.
Kresby: Aleš Čuma.
Tisk: Ringier Axel Springer Print CZ.

Informace o distribuci: druzstvo@kulturni-noviny.cz.
Informace o předplatném: info@kulturni-noviny.cz.
Kontakt na redakci: redakce@kulturni-noviny.cz.

Projekt se uskutečňuje za finanční podpory
Ministerstva kultury ČR.
Vydáno za finanční podpory statutárního města Brna.

B | R | N | O